

TOLCSVA
TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés 3
 2. Tolcsva bemutatása 5
 3. Örökségünk 8
 - Világörökség*
 - Műemlékek*
 - Helyi védelem*
 4. Eltérő karakterű településrészek 19
 - Történeti településrész*
 - Átalakuló településrész*
 - Beépítésre nem szánt terület*
 5. Építészeti útmutató 27
 - Magasság*
 - Tetőhajlásszög*
 - Tetőforma*
 - Telepítés*
 - Színek*
 - Terepalakítás*
 - Kerítések*
 - Kertek*
 - Erkélyek, tornácok*
 - Ajtók, ablakok*
 - Homlokzatképzésre*
 - Részletek*
 6. Mai példák 53
 7. Utcák, terek 57
 8. Hirdetések, reklámtáblák 60
 9. Mellékletek 62
- Impresszum 65

BEVEZETÉS

Országunkban jelentős gazdasági és társadalmi fejlődés figyelhető meg napjainkban. A fejlődésben benne van a korszerűség igénye, amellyel egyidejűleg kötelességünk és felelősségünk meglévő értékeink tiszteletben tartása, megőrzése.

Környezetünk, házunk, kertünk kialakítása és védelme mellett, fontos feladatunk egész településünk, utcáink, tereink, épített és természeti értékeink védelme; tehát környezetünk minőségének javítása mellett annak megóvása is. Ez a követelmény még erősebben jelentkezik a világörökségi védettséget élvező területeken, így Tokaj-Hegyalja 27 településén is, mind a belterületeket, mind a külterületeket illetően.

Készítése során felhasználtuk a világörökségi védettséget szabályozó alapdokumentumok, törvények, kormányrendeletek előírásait, szellemiségét, melyek a teljesség igénye nélkül az alábbiak:

A 2011. évi LXXVII. törvény - a Világörökségi törvény rögzít, hogy A világörökségi helyszín kivételessége és páratlansága miatt nemzetközi szempontból is kiemelkedő és egyedi kulturális örökségi, illetve természeti jelentőséggel bír, ennél fogva folyamatos megőrzése és védelme az egész emberiség, a jelen és jövő generációi számára kiemelkedő fontosságú". A világörökségi terület használata, bemutatása és fejlesztése során meg kell őrizni a helyszín eredeti értékeit, annak egységes látványát, hitelességét, a címhez méltó funkcióját, jellegét.

A 485/2016. (XII. 28.) Kormányrendelet – Tokaj-hegyaljai történelmi borvidék kultúrtáj világörökségi kezelési tervéről konkrétan meghatározza és rendszerbe foglalja a világörökségi helyszín kiemelkedő egyetemes értékeit, azok attribútumait, a környezeti, természeti, klimatikus értékeket és azok adottságait kihasználó szőlőművelést és borkultúrát, valamint az ezzel párhuzamosan kialakult tájkaraktert, településkaraktert, a kulturális örökség értékeit, a pincerendszereket. Céljaul tűzi ki ezen egyetemes értékek sértetlen és hiteles megőrzését, a sértő vagy veszélyeztető állapotok megelőzését, megszüntetését. Meghatározza a célok eléréséhez szükséges stratégiát és annak intézmény-rendszerét, melyek a Tokaj Borvidék Fejlesztési Tanács, a Világörökségi Gondokság, a Tájgondnokság, a térségi főépítész, a települési főépítészek, a tájegységi tervtanács.

A 2016. évi LXXIV. törvény meghatározza az önkormányzatok településkép-védelmével kapcsolatos feladatait, a Településképi Arculati Kézikönyvek készítésével és a Településképi Rendeletek megalkotásával kapcsolatos szabályokat, a reklámok elhelyezésének településképet érintő szabályrendszerét.

További vonatkozó jogszabályok:

- 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről
- A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. Törvény
- 496/2016. (XII. 28.) Korm. rendelet a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról

Tolcsvát is látva a hagyományos történelmi kultúrában keletkezett és a tervezett környezet kettősségét figyelhetjük meg. Az első esetben az épületek beépülnek a tájba, szerves egységet alkotnak azzal, míg a másikkban idegenként nem mindig járulnak hozzá a környezet szobrászati, harmonikusabb tételéhez.

A Kézikönyv Tolcsva község épített örökségének tükré kíván lenni, felvillantva az évszázadok alatt kialakult sajátosságokat. Lehetőséget kíván biztosítani az új lakóépületek tervezésénél, hogy az adott helyre illő épületek épüljenek.

A könyv segít megismertetni Tolcsva építészeti értékeit, hagyományait, sajátosságait. Közérthető rajzok segítségével jelzi a követendő példákat, de megfogalmazza a kerüendő építészeti megoldásokat is.

Cél:

Megismerni a község építészeti karakterét.

Példák segítségével bemutatni a helyes megoldásokat

Védeni és erősíteni a világörökségi védelem alatt álló Tokaj-Hegyalja, ezen belül Tolcsva építészeti arculatát, egységes településképet

Csoma Ernő
polgármester

TOLCSVA BEMUTATÁSA

2

Tolcsva Magyarország északkeleti részén, Tokajhegyalja világörökségi területén középső fekvő jelentős község. Az oklevelek 1255-ben említették először, Tolchwa néven. 1366-ban Tolcsvai János és fiainak, 1398-ban Debrői Istvánnak, 1404-ben Keéri Lászlónak, 1410-ben Toronyi Pálnak, 1414-1445 között a Csicseri családnak, 1446-tól a Tolchvai és Upori családnak volt itt birtoka. 1511-től a Bánffy, Eödönffi, Dobó, Gerendi, Czékei, Mezőssyek, Szekrényessyek, Dessewffyék és sok más nemesi **család** birtoka volt. 1602-ben a Lónyay, 1630-ban a Rákóczi-család volt Tolcsva birtokosa. 1486-ban Nagytolcsva mezővárosi rangot kapott, és a későbbiek során is különféle városi szabadalmakat élvezett. Az 1700-as évek második felében Tolcsva a gróf Szirmay és utána a báró Waldbott Frigyes családok tulajdonába került. A görögök és zsidó kereskedők 1711 után fontos szerepet játszottak a település életében és Hegyalja borkereskedelmében.

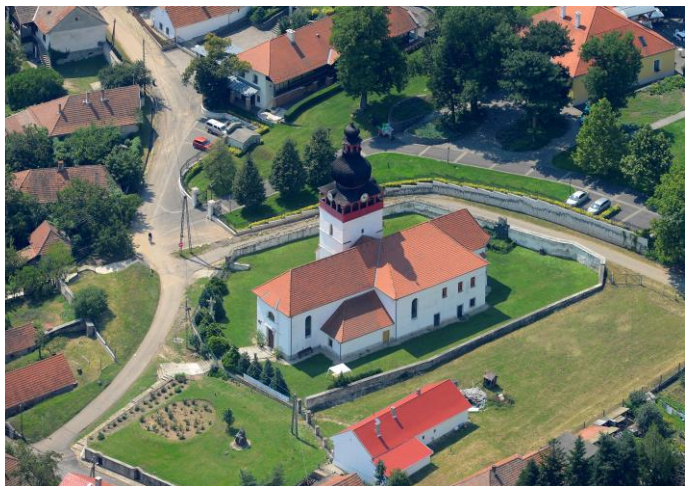
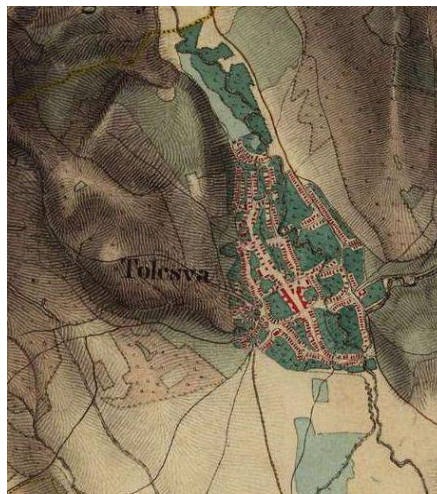
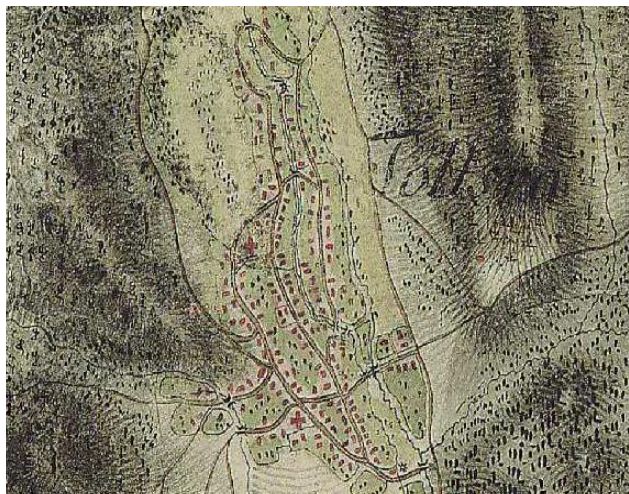
A 18. század végén Tolcsva bekapcsolódott az országos postahálózatba a faluban gyógyfürdő működött. Az 1828-as népszámlálás adatai szerint a településen 501 ház állt. 1856-ban súlyos tűzvész pusztította, számos középület és 90 lakóház porig égett. 1886. évi közigazgatási törvény a mezővárost nagyközségi rangra fokozta le.

A filoxéra járvány 1886-ban érte el Tolcsvát, de az újratelepítés után 1895-re majdnem visszaállt a vész előtti állapot. A nagyobb szőlőbirtokosok nemcsak pincészettel, hanem feldolgozó és palackozó üzemekkel is rendelkeztek.

Az 1700-as évek második felében Tolcsva a gróf Szirmay és a báró Waldbott Frigyes családok tulajdonába került.

A történeti település az I. katonai felmérés szerint a XVIII. században lényegében a Tolcsva patak nyugati oldalán, a északról amai Kossuth-Ady utca valamint délről a Táncsics utca házai határolták.

A II. katonai felmérés szerint a XIX. század közepére keleti oldalán a mai Dózsa Gy. utcáig bővült.

A település kiterjedése alig nagyobb mint kétszáz éve. Utcaszerkezetét, főutcáját megőrizte. A Tolcsva patak völgyében a Kossuth utcára fűződnek a kis görbe utcák. A központ háromszögletű elnyújtott teret zár. Ettől távolabb a kastély közelében a rk. templom és a református templom jelzi a falu régebbi központját. A görögkatolikus templom négyes utelágazásban épült a déli bekötőútnál. Mint a Hegyaljai mezővárosoknál a Szabadság tér és a Szirmay kastély közötti központi területen jellemző a városias, utcavonalas beépítés, több védett, illetve védelemre érdemes házzal. A mezővárosi struktúrát kisebb nagyobb kastélyok, kúriák oldják fel, amelyeket parkok kereteznek. A falusias beépítés és háztípusok a külső területeken vannak. Értékesek hegyoldalba vágott pincéi, évszázados műemlékei jellemzik.

A település bővülésére a XIX. század végétől, de döntően a XX. században a Tolcsva patak túloldalán illetve keleti irányba a 37-es főút és vasút felé történt

Az újabb külső területeken a közelmúlt divatja szerint épülsátortetős illetve nyeregtetős házak dominálnak.

Tolcsva község nagyon gazdag örökséggel rendelkezik, amely épített kultúránk illetve a természeti értékek kategóriába tartoznak. Legértékesebb része a világörökségi pinceegyüttes, a műemlékek, helyi építészeti értékek. A természeti értékek között az Ökológiai magterület és Pufferzóna övezete, az Ökológiai folyosó övezete, a tájképvédelmi övezet valamint a Natúra 2000 területek érintik a települést

VILÁGÖRÖKSÉGI PINCEEGYÜTTES

VILÁGÖRÖKSÉGI HELYSZÍNI VÉDELEMBEN ÁLLÓ PINCEEGYÜTTES

A pincék keletkezése a XIII. és XVII. századra tehető. Több pincejárattal közel 4000 méteres több emeleten elhelyezkedő pincelabirintusba található, amik valamikor önálló családi pincék voltak. A pincék összevágása, egyesítése a XIX-XX. századra tehető. A 180 pince 25-30 tulajdonos kezében van.

Tokaj-Hegyalja egyik legrégebbi és legnevesebb pincéje a Tolcsvai Bormúzeum. A Bormúzeum négy pincéből áll. A fő ág a Constantin pince, a másik az Adriányi pince, a kettőt összekötő ág a felső Rákóczi pince, - az út másik oldaláról nyílik, de az Adriányi pincével földalatti összeköttetésben áll a Liebmann pince. Tokaj-Hegyalja borkereskedelmében a görög borkereskedők fontos szereppel bírtak a XVII-XIX. századig, amikor szerepüket a lengyel kereskedők vették át. Az itt élt Constantin dinasztia egykori borkereskedőinek leszármazottai a pincészet ma a Tokaj Kereskedőház Rt. Tulajdona.

A pinceegyüttes másik fő csoportját az Oremus pince környezetében lévő pince rendszer alkotja.

Külön csoportot képeznek az épületek, kastélyok alá benyúló, azokkal összhangban lévő pincék. Ezek részét képezik a Kossuth utcai támfalaknak, átnyúlnak az utca alatt.

MŰEMLEKEK

MŰEMLEKEK				
Törzsszám	Cím		Hrsz.	Név
1372	3934 Tolcsva Bajcsy-Zs. u.		383	R.k. templom
9103	3934 Tolcsva Bajcsy-Zs. u. 45		38	v. Kurucz-kastély
1374	3934 Tolcsva Kossuth u. 37		371	v. Szirmay-kastély
1375	3934 Tolcsva Kossuth u. 55		388	v. Rákóczi kastély, ún. Királyudvar
6681	3934 Tolcsva Kossuth u.			Az ún. Királyudvar m.k.
1376	3934 Tolcsva Szt. Imre u. 4		619/1	v. Dessewfy-kastély
9108	3934 Tolcsva Kincsem dűlő		025	v. Waldbott-borház

Ref. templom - 1864-69 között épült csehüveg boltozatos kialakítással Fortmayer János tolcsvai mérnök terve alapján.

Rk. templom - XIV. sz.-i gótikus templom, hajóját többször bővítették, hosszabb oldalának tengelyében toronnyal. Belsejét barokk stílusban alakították át. Déli oldalát mérműves gótikus ablakok díszítik. A XV. századi csillagboltozattal fedett kápolnája a torony aljában található. A toronysisak a XVIII. században készült galériás faszindely fedéssel.

Görög katolikus templom - 1859-ben lett felszentelve. 1909-ben új főoltárt kapott, majd 1918-ban freskókkal díszítették. A templom 1927-es felújításakor építették a támpilléreket a toronyhoz.

HELYI VÉDELEM

EGYEDI TÁJÉRTÉK- a Budapesti Corvinus Egyetem Tájvédelmi és Rehabilitációs Tanszékének hallgatói-Építészeti emlékek

Tolcsva műemlékeinek legszebb példái az egykori kastélyai és kúriái, a Rákóczi-kastély, a Dessewffy-kastély, a Szirmay-kastély, a Kurucz-kastély. A **Tilalmas-fürdő** és táncház a XIX. század második felétől kedvelt közfürdőként üzemelt. A Tokaj Kereskedőház volt Waldbott pince és borház épülete, a Tűzoltó torony, a régi istálló épület a település központjában, az 1820-as években épült, klasszicista stílusú, volt Stepán kúria és az egykori zsidó iskola épületegyüttese.

Vallási (szakrális) emlékek

A falu 16 vallási emlékekkel rendelkezik. A három templom, öt fészület – Erdőhorvati határfeszület, Feszület a Petőfi Sándor utcában, Temetői fészület, Feszület a római katolikus templom kertjében, Kovácsoltvas fészület a görög katolikus templom kertjében, három kereszt -Falu széli kereszt, Kőkereszt, Peremiczki-kereszt, két szakrális szobor - Szent Flórián-szobor, Szent Orbán/Bacchus szobor, egy római katolikus temetőkápolna, egy képtartó fülke, valamint egy kőlabazat.

Temetkezési emlékek

A három temető közül az újtemető jelenleg is működik, a zsidó temetőt és a régi görög katolikus temetőt már nem használják. Az újtemetőben találjuk a Constantín síremléket, a Dessewffy síremléket, a református lelkész sírjelét, egy növendék pap sírjelét, egy hősi halott sírjelét, valamint egy szőlőpásztor sírjelét. További síremlékek találhatóak a római katolikus templom kertjében, a görög katolikus templom kertjében, illetve meg kell említenünk a „pléhkrisztust” formázó Pauleczki-feszületet és az ismeretlen orosz katona síremlékét a görögkatolikus temetőben.

Forrásfoglalások, ivóvízkutak

Hét ilyen egyedi tájérték található, melyek közül a belterületi Kerekes kutak, külterületi kutak, mint a Rézlői kút, a Bába-kút, a Boglyos völgyi kút és forrásfoglalások, mint a Bellői kút, és a Rányi forrás és a Tilalmas-fürdő gémes kútjai.

Hadászati emlékek

A Boglyos gerincvonalán futó út melletti 1,5 m, mély és 2,5 m széles mesterségesen kialakított gyepes árok

Kertépítészeti emlékek

6 kertépítészeti vonatkozású egyedi tájérték található a településen. Három fasor,(az Erdőbényéről Tolcsvára vezető közút menti idős jegenyék, az Erdőhorvátiból Tolcsvára vezető közút menti vadgesztenyefa sor és a Tilalmas-fürdő gesztenyefasora), az idős vadgesztenyefák (az Óvoda kertje, valamint a Görög katolikus templom kertje).

Közlekedéssel kapcsolatos emlékek

A település három közúti közlekedési emlékekkel rendelkezik, az Erdőbényére vezető közúton található 1934-ban épült hidak, valamint a régi útjelző tábla oszlopa.

Agrártörténeti emlékek

Tokaj-Hegyaljai borvidék máig kiemelkedő települése, amit bizonyít a számos szőlőtermesztéshez és a borászathoz kapcsolódó emlék. Látható nyomain az egykori hagyományos szőlőművelésnek a dűlőkön kialakított teraszok, kőgátak. Ilyenek az Várhegy-dűlői felhagyott szőlőteraszok, a Gyopárosi régi kőgátak, a Serédi régi kőgát, a Bartalos-dűlő kőgátja, a Nagy-kő oldal kőgátjai, a Petrács-dűlő kőgátjai és az Akasztó-domb kőgátja.

Számos pince, illetve pincesor is a hagyományos borkészítés emlékét őrzi elsősorban a település belterületén vagy ahhoz szorosan kapcsolódóan. Ide sorolhatóak a Petőfi Sándor utcai pincék, a Római katolikus templom környéki pincék, a Waldbott pince, valamint az Előhegyi pincetelep és a Klapka, illetve a Pénzásói pincesor. A település pincéinek egy része világörökségi védelem alatt áll (Grand Tokaj Bormúzeum, Oremus pincészet).

A szőlő- és borkultúra egyik jelképe, a tájképet meghatározó Kincsem borház és présház, a megmaradt „Négyház”, valamint a kastélyparkban található monumentális Oremus bálványprés. A felsorolt építményeken kívül a Gilányi-dűlő pihenőfái, a Petrács-dűlő pihenőfái és a Boglyos-dűlő pihenőfái is a hagyományos szőlőművelés emlékeit gazdagítják.

A gyümölcsstermesztés fontosságáról tanúskodik a község nyugati szélén talált Csetői teraszozás, a Kincsem-dűlő diófái és a Waldbott borház parkjának birsalmása. Az állattartás megmaradt emlékei a Bába-kútai régi csőszház és egy régi csőszkunyhó.

Bányászati emlékek

Bár a bányászat egyedi tájértékének minősíthetők a Bánya-dűlő bányagödrei, illetve a tilalmasi aranybánya. Előbbi a külszíni kőbányászat emlékét őrzi, melynek köveiből számos építmény és épület készült a településen. Utóbbi pedig arról tanúskodik, hogy a középkorban arany- és ezüstérc-bányászat folyt a területen.

A BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM TÁJÉPÍTÉSZETI KAR JAVASLATAI.

KÜLTURTÖRTÉNETI EGYEDI TÁJÉRTÉKKATASZTER	
BELTERÜLET	KÜLTERÜLET
T-002 DESSEWFFY KASTÉLY	T-001 TILALMAS FÜRDŐ, TÁNC-HÁZ ÉS GÉMESKÚT
T-003 SZIRMAY KASTÉLY	T-016 ERDŐHORVÁTI HATÁRFESZÜLET
T-004 KURUCZ KASTÉLY	T-028 ISMERETLEN OROSZ KATONA SÍREMLÉKE
T-005 RÁKÓCZI KASTÉLY	T-037 PAULECZKI FESZÜLET „PLÉHKRISZTUS”
T-006 TOKAJ KERESKEDŐHÁZ ÉPÜLETE ÉS KÖRNYEZETE	T-038 RÉNYI FORRÁS
T-007 TŰZOLTÓ TORONY	T-039 RÉZLŐI KÚT
T-008 EGYKORI ZSIDÓ ISKOLA ÉPÜLETEGYÜTTÉSE	T-040 BELLŐI KÚT
T-009 RÉGI ISTÁLLÓ ÉPÜLETE	T-041 BÁBA KÚT
T-010 v. STEFÁN KÚRIA ÉS KERT	T-042 BOGLYOS VÖLGYI KÚT
T-011 TOLCSVA SE ÉPÜLETE ÉS FUTBALLPÁLYA	T-046 ÁROK A BOGLYOS GERINCÉN
T-012 RÓMAI KATOLIKUS TEMPLOM	T-048 ÚTMENTI VADGESZTENYE FASOR
T-013 GÖRÖG KATOLIKUS TEMPLOM	T-049 TILALMAS GESZTENYEFASOR
T-014 REFORMÁTUS TEMPLOM	T-053 HIDAK AZ ERDŐBÉNYÉRŐL TOLCSVÁRA VEZETŐ KÖZÚTON
T-015 DÓZSA GYÖRGY ÚTI KERESZT	T-055 SZENTVÉRI DÜLLŐ BÖRHÁZ
T-016	T-056 KINCSEM BÖRHÁZ ÉS PRÉSHÁZ
T-017 KÖKERESZT ÉS KÖLÁBAZAT A GÖR. KAT. TPL. KERTJÉBEN	T-057 „NÉGYHÁZ”
T-018	T-058 BÁBA KÚTI RÉGI CSŐSZHÁZ
T-019 KOVÁCSOLT VAS FESZÜLET A GÖR. KAT. TPL. KERTJÉBEN	T-059 RÉGI CSŐSZKUNYHÓ MÁJUSFÁVAL
T-020 PEREMICZKI KERESZT	T-062 VÁRHEGY DÜLLŐ FELHAGYOTT SZŐLŐTERASZOK
T-021 TEMETŐI FESZÜLET	T-063 GYOPÁROSI RÉGI KÖGÁTAK
T-022 FESZÜLET A RÓMAI KATOLIKUS TPL. KERTJÉBEN	T-064 CSELOI TERASZOZÁS
T-023 FESZÜLET A PETŐFI SÁNDOR UTCÁBAN	T-065 SERÉDI RÉGI KÖGÁT
T-024 SZENT FLÓRIÁN SZOBOR	T-066 BARTALOS DÜLLŐ KÖGÁTJA
T-025 PETŐFI SÁNDOR UTCAI SZOBOR	T-067 NAGY-KÖLDAL KÖGÁTJA
T-026 KÉPTARTÓ FÜLKE	T-068 PETRÁCS-DÜLLŐ KÖGÁTJA
T-027 RÓMAI KATOLIKUS TEMETŐKÁPOLNA	T-069 AKASZTÓ-DOMB KÖGÁTJA
T-028	T-070 GESZTENYEFASOR
T-029 SÍREMLÉK A RÓMAI KATOLIKUS TEMPLOM KERTJÉBEN	T-071 KINCSEM DÜLLŐ DIÓFÁI
T-030 SÍREMLÉK A GÖRÖG KATOLIKUS TEMPLOM KERTJÉBEN	T-072 KINCSEM BÖRHÁZ PARKJÁNAK BIRSALMÁSA
T-031 CONSTANTIN SÍREMLÉK	T-073 GILÁNYI-DÜLLŐ PIHENŐFÁI
T-032 DESSEWFFY SÍREMLÉK	T-074 PETRÁCS-DÜLLŐ PIHENŐFÁI
T-033 NÖVENDEK PÁP SÍRJELE	T-075 BOGLYOS-DÜLLŐ PIHENŐFÁI
T-034 ZSIDÓ TEMETŐ	T-076 KLAPKA UTCÁRÓL NYÍLÓ PINCEBOKOR
T-035 SZŐLŐPÁSZTOR SÍRJA	T-078 PÉNZÁSÓI PINCESOR
T-043 KERÉKES KUTAK	T-081 ELŐHEGYI PINCEBOKOR
-T-043/1 KOSSUTH LAJOS UTCA	T-085 „PÉNZÁSÓI” ARANYBÁNYA GÖDRÖK
-T-043/2 ADY ENDRE UTCA	
-T-043/3 ESZE TAMÁS UTCA	
-T-043/4 JÓKAI MÓR UTCA	
-T-043/5 RÓMAI KATOLIKUS TEMPLOM	
-T-043/6 CIGÁNY KÚT	
T-044 KERÉKES KÚT A VILÁGÖRÖKSÉGI EMLÉKHELYNÉL	
T-045 ITATÓ A JÓZSEF ATTILA UTCÁBAN	
T-046	
T-047 IDŐS TISZAFÁK	
T-050 GÖRÖG KATOLIKUS TEMPLOM KERTJE	
T-051 ÖVODA KERTJE	
T-052 IDŐS VADGESZTENYE FÁK	
T-060 PAULECZKI BÖRHÁZ	
T-061 TOKAJ KERESKEDŐHÁZ PINCÉJE	
T-077 VILÁGÖRÖKSÉGI PINCEEGYÜTTES	
T-079 PETŐFI SÁNDOR UTCAI PINCÉK	
T-080 RÓMAI KATOLIKUS TEMPLOM KÖRNYÉKI PINCÉK	
T-082 WALDBOTT PINCE	
T-083 ORÉMUS PINCÉK	
T-086 WASS ALBERT EMLÉKHELY	
T-087 I. VILÁGHÁBORÚS EMLÉKMŰ	
T-088 II. VILÁGHÁBORÚS EMLÉKOSZLOP	
T-089 VILÁGÖRÖKSÉGI EMLÉKTÁBLA	
T-090 KOPIAJA A GÖRÖG KATOLIKUS TEMPLOM KERTJÉBEN	
T-091 ÖNKÉNTES TŰZOLTÓ KOPIAJÁJA	

Rákóczi kastély un. Királyudvar-Kossuth u.63.

A kora-barokk udvarházat a XVII. sz. közepén építette Lorántffy Zsuzsanna. Téglalap alaprajzú egy emeletes, manzard tetős épület. Földszinti helyiségei dongaboltozatosak, az emeletiek teknőboltozattal épültek.

Dessewffy kastély-Szt. Imre u.4.

A kora-barokk udvarház 1659-ben épült Bónis Ferenc részére. A XVII. szd. végén Semsey Györgyé, majd az 1710-es években a Szirmay, a 19. században a Dessewffy családé lett. Alsó szintje donga boltozatos, míg az emeleten teknő és cseh boltozatos helyiségek találhatók.

Szirmay kastély-Kossuth u.37.

Szirmay András építette 1710-20 között a barokk kastélyt. Több 1820 körüli klasszicista bővítés után a XIX. szd végén a Waldbott család építette át eklektikus stílusban. A kastély L alaprajzú földszintes épület. Legértékesebb része a középső szárny négy toszkán oszlopos timpanonos portikusza. Ebben a szárnyban található a faragott díszű famennyezetes és falburkolatú, illetve a család kastélyainak, címereinek festményeit tartalmazó helyiségek.

Kurucz kastély-Bajcsy Zs. u.61.

Klasszicista stílusban 1830 körül épülhetett. Fő homlokzatának tengelyében négy korinthuszi oszloppal alátámasztott timpanonos portikusszal hangsúlyozott bejárat díszíti.

Waldbott borház-Kincsem dűlő

A XIX. század derekán épült kétszintes klasszicista épület, melynek fő homlokzatát négy dór oszlopos timpanonos portikusz díszíti.

Elpusztult kúriák voltak a Szemere (Jókai u.5.), a Szirmay, később Bekény (Bajcsy Zs.u 29) család kúriája.

Értékes polgárházak, kereskedőházak, az 1750 körül épült barokk stílusú földszintes Kossuth u.31. illetve az 1830-ban épült, Szabadság tér 5. alatti klasszicista polgárház, kereskedőház.

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

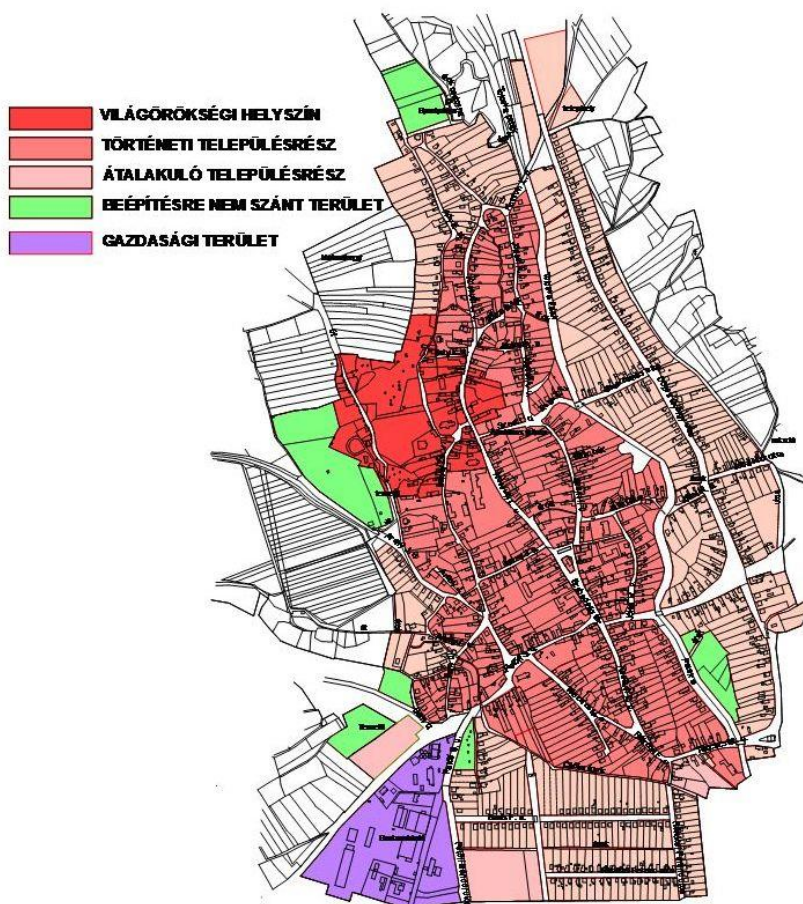
A település karakteresen öt részre tagolódik:

Világörökségi pinceegyüttes

A **történeti településrész** majdnem azonos a Kossuth utcára fűződő utcaszervezettel, amire szerveződtek a kis görbe utcák. A mai központ háromszögletű elnyújtott teret zár, amitől távolabb a kastély közelében a rk. templom és a református templom jelzi a falu régebbi központját. A későbbi görögkatolikus templom négyes utelágazásban épült a déli bekötőútnál. Mint a Hegyaljai mezővárosoknál a Szabadság tér és a Szirmay kastély közötti központi területen jellemző a városias, utcavonalas beépítés, több védett, illetve védelemre érdemes házzal. A mezővárosi struktúrát kisebb nagyobb kastélyok, kúriák oldják fel, amelyeket parkok kereteznek. A falusias beépítés és háztípusok a külső területeken vannak. A mezővárosi zártabb településszerkezetet a hegyoldalba vágott pincék, az évszázados műemléki kastélyok lazítják fel.

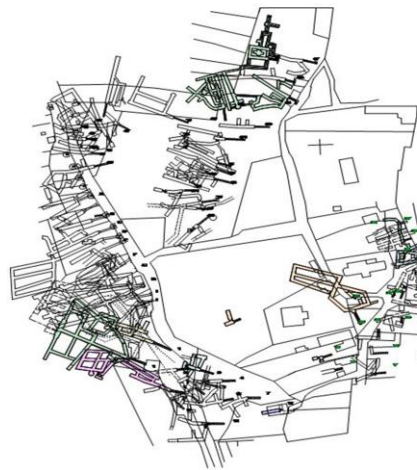
Az **átalakuló településrész** lefedi a XIX. század végi, a XX. századi település bővülési területét, amely a a Tolcsva patak túloldalán illetve keleti irányba a 37-es főút és vasút felé történt. Az újabb külső területeken a közelmúlt divatja szerint épülsátortetős illetve nyeregterős házak dominálnak.

Beépítésre nem szánt területek magába foglalják belterületi temetőket, pinceegyütteseket (világörökségi terület nélkül) parkokat, kerteket, külterületi szőlő, erdő, közlekedési és mezőgazdasági területeket.

VILÁGÖRÖKSÉGI PINCEEGYÜTTES

VILÁGÖRÖKSÉGI PINCEEGYÜTTES

- 1 „TÖRÖKSÉNYI” PINCE-TOKAJI KERESKEDEŐ HÁZ
- 1 „VÁRHELYI” PINCE-TOKAJI KERESKEDEŐ HÁZ
- 1 „KÖZTÁRI” PINCE-TOKAJI KERESKEDEŐ HÁZ
- 2 „KÖZTÁRI” PINCE
- 3 CIGÁNYA ÉRME
- 4 HÍRŐDŐ LÁSZLÓ
- 5 BÉCSMÉRETI CSEZMÉNYÉ
- 6 HÍRŐDŐS HÁRS
- 7 SÁRÓD GÁBOR, BUDONÁRÉ KECSMÁRSZKI ÉVA
- 8 FÜZES MÁRKOS, FÜZESNÉCSI MÁRKOS
- 9 HÍRŐDŐS HÁRS
- 10 BAKODNA LÁSZLÓ
- 11 HÍRŐDŐS KÖZPÉ, GÖZDŐS MÁRKOS
- 12 CSÖRÖK LÁSZLÓ
- 13
- 14
- 15 SODOROMNA LÁSZLÓ
- 16 CSÖRÖK ÉR
- 17 FÉB JÓZSEF
- 18 FÉB JÓZSEF
- 19
- 20 „BIBŐCZ L.” PINCE-CHEREMIS ÉR.
- 21 SODOROMNA ÉR
- 22 BUDAHELYI FÉBÉNY, SOKKÉSZ ÁBRAHÁM
- 23 TÖRÖKSÉNYI
- 24 MÓRÁR LÁSZLÓ
- 25 BÉNY
- 26 SZALAI GYÖRGY
- 27 SODOROMNA LÁSZLÓ
- 28 HÍRŐDŐS MÁRKOS
- 29 KÖZTÁRI BÉNY
- 30 HÍRŐDŐS BÉNY
- 31 LUKÁI FÉBÉNY
- 32
- 33 ÉRKE ÉR
- 34 BAKODNA ÉR
- 35 HÍRŐDŐS ÉR, MÁRKOS ÉR, MÁRKOS ÉR
- 36 ÉRKE ÉR
- 37 SÁRÓD GÁBOR, BÉNY ÉR
- 38 ÉRKE ÉR
- 39 SÁRÓD GÁBOR
- 40 BUDAHELYI ÉR, BUDAHELYI ÉR
- 41 BUDAHELYI ÉR
- 42 HÍRŐDŐS MÁRKOS
- 43 BUDAHELYI ÉR
- 44 HÍRŐDŐS ÉR
- 45 ÉRKE ÉR
- 46 HÍRŐDŐS ÉR, MÁRKOS ÉR
- 47 HÍRŐDŐS LÁSZLÓ, FÜZESNÉCSI LÁSZLÓ
- 48 ÉRKE ÉR
- 49 HÍRŐDŐS ÉR
- 50 HÍRŐDŐS MÁRKOS, MÁRKOS MÁRKOS
- 51 BUDAHELYI ÉR, MÁRKOS ÉR, MÁRKOS MÁRKOS
- 52 LUKÁI MÁRKOS LÁSZLÓ
- 53 TÖRÖKSÉNYI ÉR, ÉR LÁSZLÓ, CHEREMIS MÁRKOS
- 54 „KÖZTÁRI” PINCE-FÜZES MÁRKOS ÉR
- 55 „KÖZTÁRI” PINCE
- 56 „KÖZTÁRI” PINCE
- 57 BUDAHELYI ÉR
- 58 BUDAHELYI ÉR
- 59 SÁRÓD GÁBOR
- 60 „KÖZTÁRI” PINCE-TOKAJI KERESKEDEŐ HÁZ
- 61 HÍRŐDŐS MÁRKOS, BUDAHELYI FÉBÉNY, FÜZESNÉCSI GYÖRGY
- 62 „KÖZTÁRI” PINCE-TOKAJI KERESKEDEŐ
- 63 HÍRŐDŐS MÁRKOS
- 64 „KÖZTÁRI” PINCE-TOKAJI KERESKEDEŐ HÁZ
- 65 „KÖZTÁRI” PINCE-TOKAJI KERESKEDEŐ HÁZ

Egy régi példabeszéd szerint: „A pince teszi és csinálja jóvá a bort.” Tolcsván pedig jó borok vannak.

A világörökségi pincéket a település nyugati felén található viszonylag magas domboldalba ásták, amelyeknek bejárata észak, észak-keleti tájolású. Keletkezésük a XIII. és XVII. századra tehető. Több pincelejáraton jutunk le a föld mélyében található közel 4000 méteres több emeleten elhelyezkedő pincelabirintusba. A több lejárát mutatja, hogy ezek a pincék valamikor önálló családi pincék voltak. A pincék összevágása, egyesítése a XIX. -XX. századra tehető. A pincék hőmérséklete 10 C°, a bennük lévő pára 96-98 %-os. A földalatti pincék természetes szellőzéssel rendelkeznek, a szellőző járatot a helyi nyelven „léleklyuk”-nak nevezi. A pincékben a hagyományos 136 literes Gönczi hordók és a 200 literes Szerednyei hordók úgynevezett pincegadnáron (kemény tölgyfából készült ászokfán) fekszenek.

Tolcsva – Bormúzeum pincéi

Tolcsva, Pincesor 1.

Tokaj-Hegyalja több ezer pincéjének egyik legrégebbi és legnevesebb pincéje a Tolcsvai Bormúzeum, illetve Muzeális Pince, amely négy pincéből áll. A fő ág a Constantin pince, a másik az Adriányi pince, a kettőt összekötő ág a felső Rákóczi pince, – az út másik oldaláról nyílik, de az Adriányi pincével földalatti összeköttetésben áll a Liebmann pince.

A Rákóczi pince története a fejedelmi Rákóczi családhoz kötődik. A Constantin pince nevét a XVI. században Macedóniából Magyarországra települt gazdag görög kereskedő Constantinus családról kapta. Tokaj-Hegyalja borkereskedelmében – Tokaj központtal működő görög borkereskedők háza fontos szereppel bírt a XVII-XIX. századig, amikor szerepüket a lengyel kereskedők vették át.

Az itt élt Constantin dinasztia egykori borkereskedőinek leszármazottai – Constantin Ottó, Constantin Mihály, Constantin Miklós – sokat tettek Tolcsva virágzó borászatáért. Szőlőbirtokaikat, pincészetüket, borászatukat 1945-ben államosították.

TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRÉSZ

Tolcsva jellegzetes völgyi falu, amelynek gerincét a Tolcsva patak alkotja. A patak déli oldalán alakult ki a történeti település, a volt mezőváros, így a patakkal párhuzamosan délről a mezővárosi jellegű településrész, északról a falusias jellegű Dózsa Gy. u. helyezkedik el. A déli településrész településszerkezete jellegzetes mezővárosi szerkezet. Fő tengelye a Kossuth L. utca mely a település gerincét alkotja. Rá merőleges tengelyt alkot a Petőfi S.-Dózsa Gy. utca.

A Petőfi utca és a Kossuth utca találkozásától a Kossuth utca és a Szent Imre utca háromszög alakú teret, a Szabadság teret fogja össze. A tér két oldalát a XI. századtól zárt sorú beépítés keretezi. Ehhez csatlakoznak a zárt sorúságot fellazító nemesi kastélyok, kúriák.

A történeti településrész déli oldalán található a világörökségi helyszíneként nyilvántartott pinceegyüttes.

Tokaj - Hegyalját a világörökségi listára 2002. június 29-én vette fel az UNESCO Világörökség Bizottsága. A döntés értelmében a 27 településből álló világörökségi terület 9 települése és Sátoraljaújhely Ungvár pince együttes, Sárospatak Rákóczi pince, Hercegkút Gomboshegyi és Kőporosi pincesor valamint Tolcsván a történelmi pincesor amely magába foglalja az Orémus pincéit, valamint a Tokaj Kereskedőház Bormúzeumát, mint világörökségi objektum alkotják a magterületet.

ÁTALAKULÓ TELEPÜLÉSRÉSZ

A község keleti irányú terjeszkedésének eredménye a Bónis Ferenc utca sátoztetős és ormfalas nyeregtetős házaival.

A Tolcsva patak északi oldalán a Dózsa György utcában a XIX. század végén épült gyengébb minőségű családházak átépülésével jött létre az 1980-as évektől egy utcára merőleges ormfalas családházak lakóterület, ahol napjainkban is folyik az átépülés.

Déli irányba az Arany János utca déli oldalának ormfalas és csonkakontyolt háza biztosították az átépülés feltételeit.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET

A Tolcsva számos ismert egyedi tájértéket rejt magában, amelyek emlékeztetnek a település múltjára és őrzik a hagyományos gazdálkodási módokat, ezáltal gazdagítják a község jelenét is. Fontos megőrizni szellemiségüket, különös tekintettel a helyi, jellemző építőanyagokra, eszközökre, módszerekre és településszerkezeti elemekre. Ez nem csak a tolcsvai közösség jóléte és harmóniája szempontjából kulcsfontosságú, de nagyban hozzájárulhat a turizmus fellendítéséhez is, így hosszú távon Tolcsva fejlődését is elősegítheti.

A beépítésre nem szánt terület magába foglalja a belterületi pincesorokat, pincecsoportokat (a Klapka Gy. utca mellett. 019/a HRSZ-ú területen lévő Keleti pinceegyüttes, Petőfi utcai pincesor, Arany János utcai pincesor), temetőket, tereket, parkokat, facsoportokat. A külterületen a Szőlőterületeket (Waldbott major, Bartalus vincellérház, Szentvér dűlői borház, Seredi dűlői négy ház, a Kincsem borház), Tilalmas fürdőt.

A területen kialakult tájhasználat szervesen kapcsolódik a település történetéhez, közrejátszik a helyiek identitástudatának kialakulásában és erősítésében.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

5

VILÁGÖRÖKSÉGI PINCEEGYÜTTES

A világörökségi pincerendszer pincelejáratai nagyrészt jó állapotban vannak, de egy-két lejárát felújítást igényel. A felszíni vízvezetés megoldatlansága miatt főleg az elmúlt évek bőséges csapadéka itt-ott pincebeszakadásokat eredményezett. Még a világörökségi védelem előtti időszakban több vikkendház épült a terület szomszédságában. Ezek lebontása sűrűs feladat. Rendezni szükséges a Bormúzeum környezetét. Parkoló kialakításáról úgy kell gondoskodni, hogy az kialakításában, növényzetében méltó legyen az értékekhez.

Megoldásra vár kb.3-4 pincegádor helyreállítása, a beomlott pincelejáratok rendbetétele.

Szabad villamos vezeték helyett földkábel építése szükséges. Több pincén a villamos elosztó, mérő szekrény az épületen kívül van fémdobozba elhelyezve. Megvizsgálandó az ajtón belüli elhelyezésük. A bejáratokat hegyaljai terméskőből javasolt kiépíteni. Kerülendők a tapéta jellegű kőfelület kialakítások.

TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRÉSZ KISVÁROSIAK TERÜLET FELÚJÍTÁS

A Tokaj-Hegyalja világörökségi területén a védelemé, megőrzésé a fő feladat. Ennek megfelelően az épületek felújítása, helyreállítása az elsődleges feladat, amit a „Felújítás tízparancsolata alapján célszerű végrehajtani:

A felújítás tízparancsolata

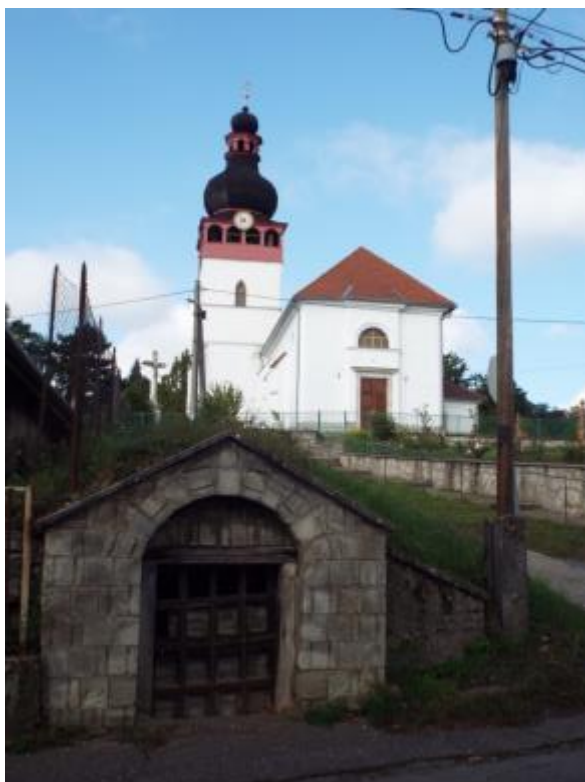
1. Ismerd meg környezeted értékeit, mielőtt hozzányúlsz!
2. Mutass példát szomszédaidnak és kövesd a jó példát!
3. Újítsd fel az eredeti építészeti tagozatokat és díszítéseket, mert az Istenek a részletekben laknak!
4. Használd ki a hagyományos beépítés előnyeit!
5. Először az udvar felőli szárnyat bővítsd és tetőtéri ablakot is csak az udvarra nyiss!
6. Garázst az utcára ne nyiss, a melléképületet a lakóházzal vagy a falazott kerítéssel szervesen építsd egybe!
7. Próbáld rekonstruálni a hagyományos ablakosztást, mert a homlokzat a ház arca, ablaka pedig a szeme!
8. Cseréld ki a vaslemez kaput hagyományos fakapura!
9. Ápold a ház előtti virág- és növény sort, mert a tied!
10. Ne zárkózz be, hanem lépj ki és segíts másoknak is!

(dr. Meggyesi Tamás egyetemi tanár / Települési kultúránk című tanulmány - 1990.)

A helyreállítások, régi épületek hasznosítása eredményeként az építészeti környezetünk, ezzel az életminősége javul.

A központ két jellegzetes épülete (község-háza, William Fox szülőháza) az elmúlt fél évszázad alatt tulajdoni megosztásra került, melyet mutatnak a homlokzatok is. Fontos feladat a tulajdoni rendezés, a hiteles, eredeti karakter szerinti helyreállítás és az épületekhez méltó hasznosítás.

TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRÉSZ KISVÁROSIS TERÜLET ÚJ ÉPÍTÉS

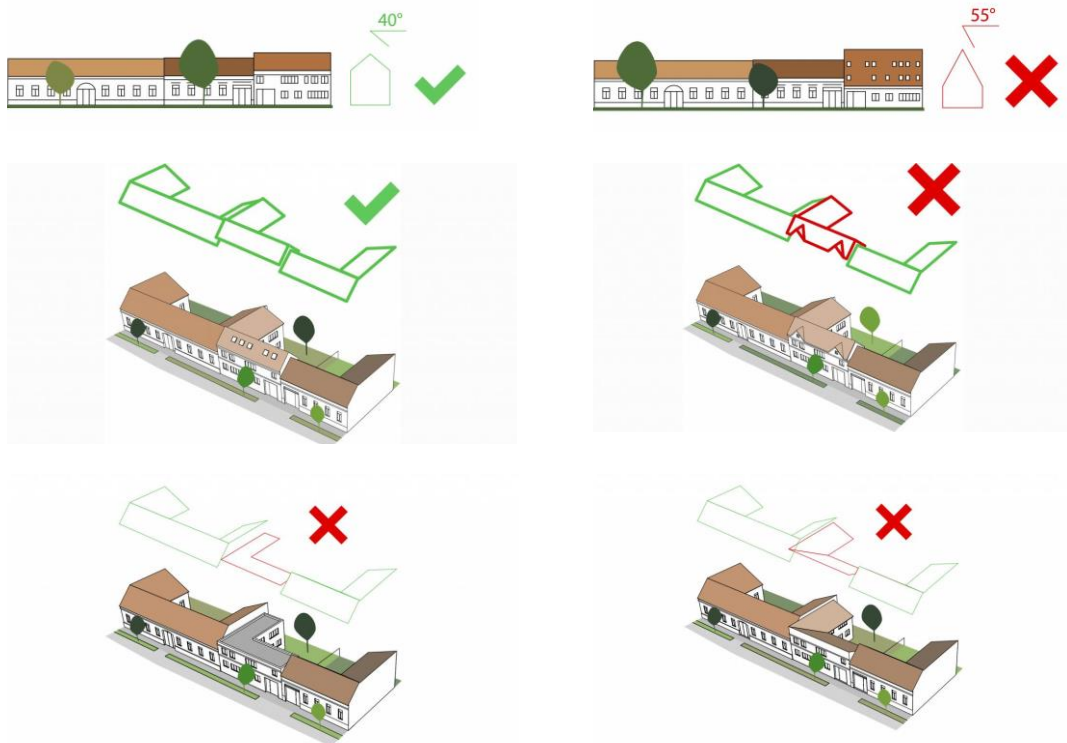
MAGASSÁG

Tolcsva történeti településrészén a zárt sorú kisvárosias beépítésű házak földszintesek és magasságuk közel azonos. A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló magassággal kell épülniük, mint környezetük. A túl magas házak nem illeszkednek Tolcsva történeti településrészének utcaképebe.

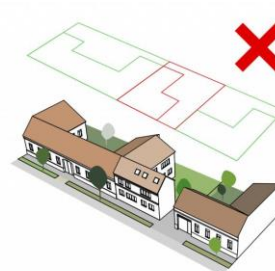
TETŐFORMA, TETŐHAJLÁSSZÖG

Tolcsva történeti kisvárosias településrészén a házak zárt sorúak, tetőhajlásszögük 35-45°. A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetüknek. A túl magas illetve a túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek a történeti településrész utcaképebe. A mediterrán, alacsony hajlásszögű, tördelt tetőformák nem illeszkednek a hagyományos utcaképhez. A harmonikus utcakép kiegyensúlyozottá, szépé formálja és felértékeli az épületeket is.

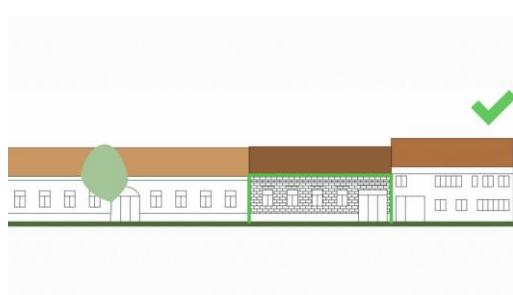
TELEPÍTÉS

A történeti településrész beépítésének rendje a falukép jellemzője. A keskeny telkes területeken az épületek a telkek oldalhatárán állnak, homlokzatuk az utcai telekhatáron áll. A szélesebb telkek esetén utcával párhuzamos elhelyezésű épületek vannak. Igazodjunk a már kialakult, harmonikus rendhez! A túl magas (alpesi) illetve túl alacsony (mediterrán) hajlásszög, vagy a tördelt, bonyolult tetőforma idegenül hat és megbontja a történeti falurész egységes utcaképét.

SZÍNHASZNÁLAT

Tolcsva történeti településrészének színvilága változatos, de visszafogottan illeszkedő anyag és színhasználatú. A történeti településrészen a meglévő épületek színvilágához illeszkedő új épületek építése ajánlott. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, a riktószínű fémlemez fedés és burkolat.

TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRÉSZ FALUSIAS TERÜLET

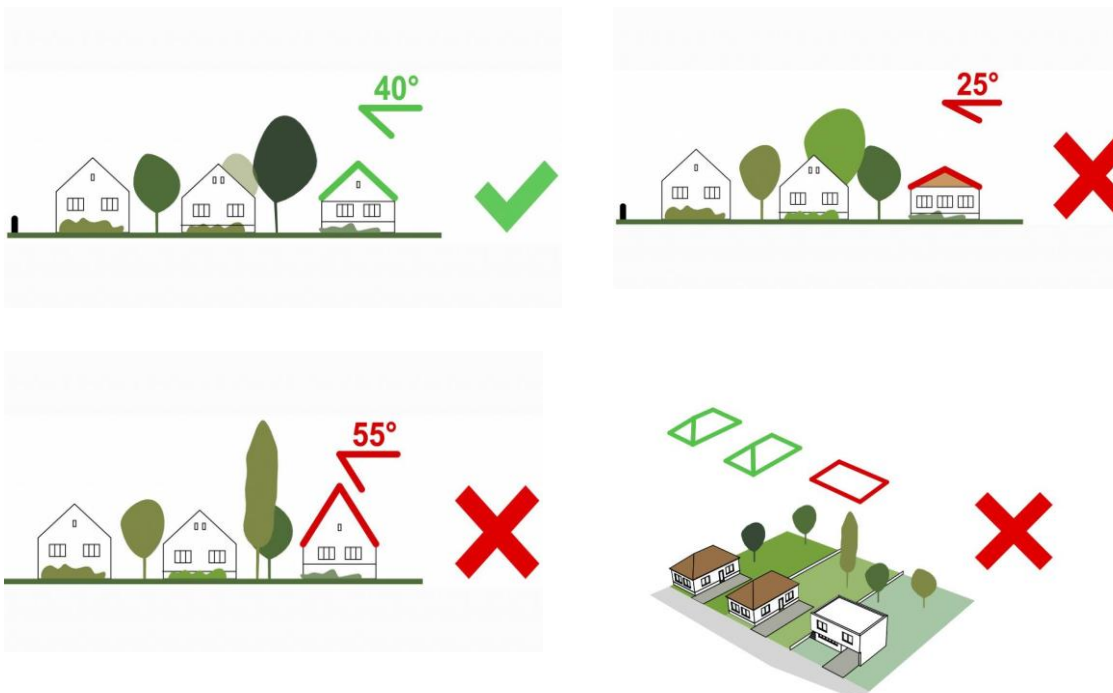
MAGASSÁG

Tolcsva történeti településrészén a falusias családiházak családi házak földszintesek és magasságuk közel azonos. A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló magassággal kell épülniük, mint környezetük. A túl magas házak nem illeszkednek az utcaképbe.

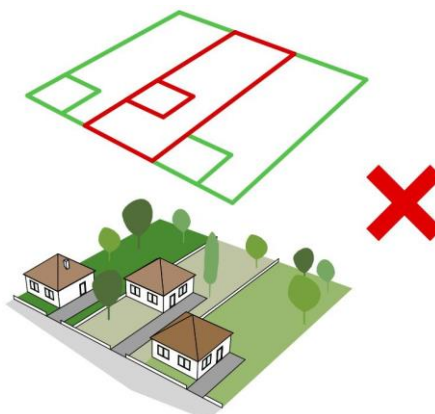
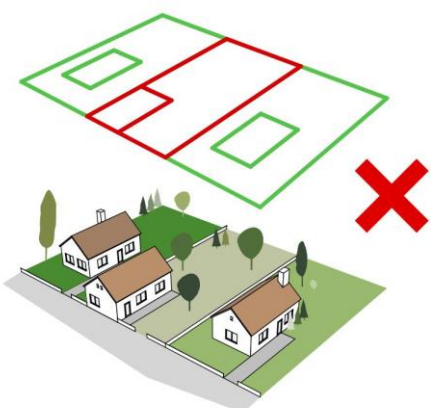
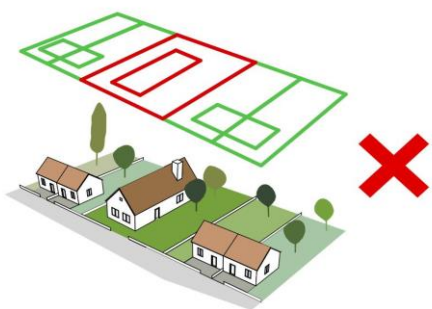
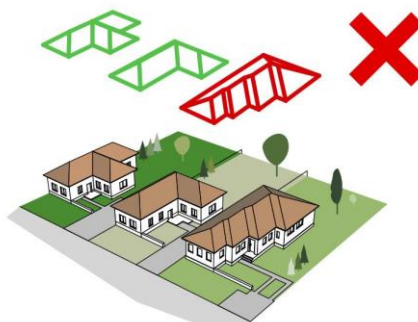
TETŐFORMA, TETŐHAJLÁSSZÖG

Tolcsva történeti településrészének falusias területén a házak kontyolt nyeregtetős, tetőhajlásszögük 35-45°. A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetüknek. A túl magas illetve a túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek az utcaképbe. Amennyiben az építési telek körül kialakult egy nyeregtetős, kontyolt nyeregtetős házból álló utcakép, úgy oda a szomszédokhoz hasonló nyeregtetős, kontyolt nyeregtetős, sátoztetős tetőformájú épület kerülhet. A mediterrán, alacsonyhajlású, tördelt tetőformák nem illeszkednek a hagyományos faluképbe. Ügyeljünk, hogy oromfalas épületek közé ne kerüljen kontyolt nyeregtetős, sátoztetős épület. A harmonikus utcakép kiegyensúlyozottá, széppé formálja ezzel felértékeli az épületeket is.

TELEPÍTÉS

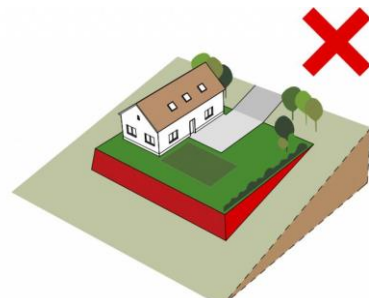
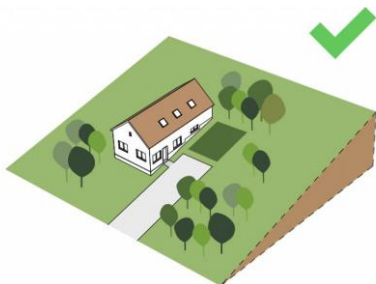
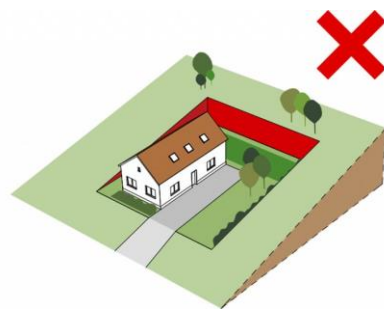
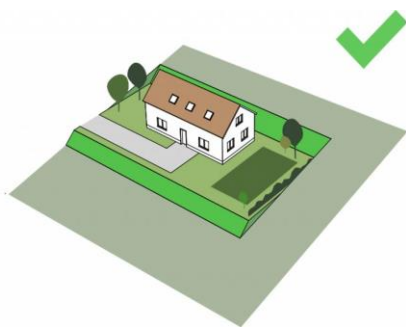
A történeti településrész beépítésének rendje a falukép jellemzője. A keskeny telkes területeken az épületek a telkek oldalhatárán állnak, homlokzatuk az utcai telekhatáron áll. A szélesebb telkek esetén utcával párhuzamos elhelyezésű épületek vannak. Igazodjunk a már kialakult, harmonikus renndhez! A túl magas (alpesi) illetve túl alacsony (mediterrán) hajlásszög, vagy a tördelt, bonyolult tetőforma idegenül hat és megbontja a történeti falurész egységes utcaképet.

TEREPRE ILLESZTÉS

Az épület illeszkedjen a lejtős terepre, kerüljük a nagy bevágásokat, földkiemeléseket, vagy a mesterséges sík teraszok kialakítását. A szükségesnél nagyobb mértékű talajmunka (kiemelés, feltöltés) jelentős és felesleges költségtöbblettel jár, csökkenti a saját és a szomszédos ingatlanok értékét is.

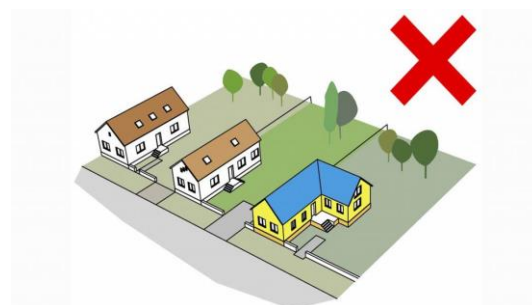
HOMLOKZAT

A homlokzatok többségében vakolt kialakításúak, visszafogott díszítéssel, kő, vagy festett vakolt lábazattal. A módosabb épületek egyedi hangulatát a változatos anyaghasználat és a változatos, egymást kiegészítő, összképében harmonikus homlokzatszínezés adja. Mind a homlokzatnál, mind pedig a lábazatnál kövessük a természetes anyaghasználatot: vakolat, kő, felület esetén a helyben bányászott köveket válasszuk, kerüljük az egyenes vágású, felületcsiszolt, vagy a csempeszerűen ragasztott kőlapka alkalmazását. Ne alkalmazzunk a hagyományos megjelenéstől idegen, dörzsölt, kapart, vagy egyéb struktúrájú vakolatot, helyette használjunk (akár gyárilag előkevert) homlokzati vékonyvakolatot és homlokzatfestést. Ez utóbbi esetén javasolt a vidám, meleg föld színek alkalmazása, megőrizve az összkép harmóniáját: terrakotta, okkersárga, fehér, kapucsínó, tojásbaj stb. Kerüljük a tetőtérben beugró loggiák használatát ahóhíd problémák illetve beázási veszély miatt.

SZÍNHASZNÁLAT

Tolcsva történeti településrészének színvilága változatos, de visszafogottan illeszkedő. A történeti településrészen a meglévő épületek színvilágához illeszkedő új épületek építése ajánlott. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, a ríktószínű fémlemez fedés és burkolat.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK

Egész Tolcsva község a Tokajhegyaljai világörökségi kultúrtáj, történeti táj területén fekszik. Az erdő-, mezőgazdasági-, zöld-, és közlekedési teületeket tájképvédelmi jelentőségű területeket meghatározó területként szükséges kezelni. Beépítésre nem szánt területek magukba foglalják a belterületi temetőket, pinceegyütteseket: Petófi Sándor utcai pincék, a Római katolikus templomkörnyéki pincék, a Waldbott pince, valamint az Előhegyi pincetelep és a Klapka, illetve a Pénzásói pincesor, Petrács dűlői pincecsoport. (világörökségi terület nélkül), parkokat, kerteket, külterületi erdőket, szőlő és mezőgazdasági területeket.

A borvidéki tájra jellemző a nagytáblás művelés, nem volt hagyománya a kiskertgazdálkodásnak. A szőlők között csak a Kincsem dűlőben lévő műemlékileg védett Waldbott borház, a Szentvér dűlői borház valamint a Tilalmas Fürdő épült van. Az ökológiai magterületen, a pufferzóna, a tájképvédelmi övezet, NATÚRA 2000 területét településkéi szempontból kiemelt területként kell kezelni. Az új szőlőbirtokokon csak különleges eljárással, az ANPI és a Világörökségi Tervtanács egyetértésével szabad új borászatot létrehozni.

Az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről 1143/2014. EU rendelet előírásait a község egész területén be kell tartani.

KERÍTÉSEK

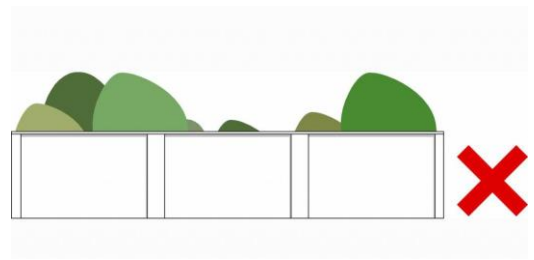
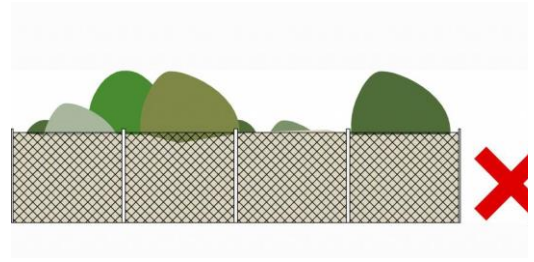
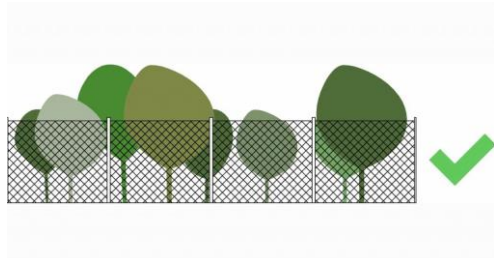
Az utcakép meghatározó része. Tolcsva történeti részein az áttört kerítések jellemzőek, tömör és nem átlátható megoldások, a falszerű áttörésmentes kerítésekkel nem elfogadhatók.

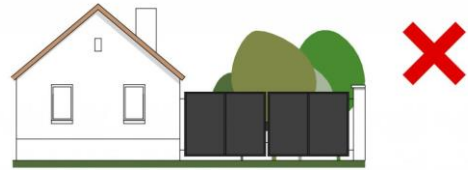
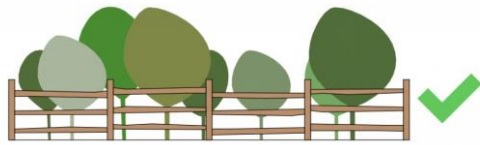
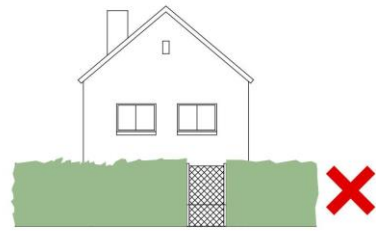
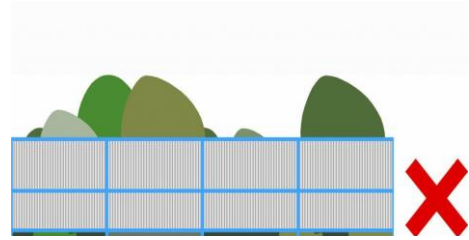
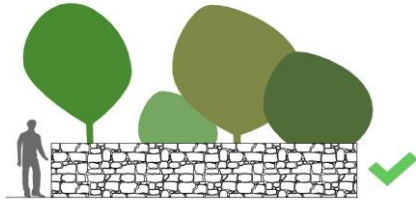
Javasolt a növényből kialakított természetes kerítés, vagy a teljesen áttört, drótfonatos kerítés létesítése.

Oszlopos kerítés 1/3-ad lábazat és 2/3-ad áttört résszel.

Az átalakuló településrészen jellemzőek a geometrikus diszítésű, lakatosszerkezetű kerítések. Fa elemeknél és a lábazatnál sem szerencsés a harsány színek alkalmazása. A kerítés a növényzettel együtt érvényesül igazán! A területen az áttört kerítések javasoltak, a tömör megoldások nem elfogadhatóak, a belátást inkább a belső oldalra növények vagy sövény telepítésével akadályozzuk, mely jól véd az utca pora és a beszűrődő zaj ellen is. A kertkapu illeszkedjen a kerítéshez és az épület kialakításához, kerüljük az embermagas bádogg szerkezeteket.

KERTEK

Fontos, hogy az épületek harmonikusan illeszkedjenek a tájba. A megfelelő telepítésen és terepalakításon túl ügyeljünk arra, hogy lehetőség szerint megfelelő természetes háttérrel, környezetet adjunk az épületeknek. A tájba illesztett épület nem hivalkodik, hasznosítja a fák szélvédelmét, árnyékolását is. Az épülettömeg követi a háttérnövényzetet, a kert bensőséges kialakítású, takarja a burkolt felületek látványát.

Az épület tájba illesztését a megfelelő építési hely megválasztása mellett nagyban segíthetjük a meglévő növényzet megtartásával. Védjük meg annyi növényt, amennyit lehet! Ne feledjük, egy 100 éves fa felneveléséhez 100 év szükséges! A csupasz telekre telepített növények csak sok év után nyújtanak kedvező látványt, barátságos környezetet.

A kert használatát, úgy kell megtervezni, mint az épületét. Az új építési telkeken a tervezés különösen fontos. A kert tervezését az épülettervezéssel egy időben kezdjük meg, hogy az ideális megoldást megtalálhassuk. Így a kert és az épület egy egységes látványt és életteret fog biztosítani számunkra. A kert funkciói kapcsolódjanak az épületrészekhez.

Alakítsunk ki haszonkertet, ahol gyümölcsöt, zöldséget is termesztünk.

A garázst lehetőleg az épületben alakítsuk ki, hogy több hely maradjon a kertben, és ne terhelje a táj látványát.

Az oldalkertben pergola alakítható ki. Alkalmazásukkal könnyebbé válik a falak karbantartása. Kialakításuk harmonizáljon az épület színeivel, formavilágával.

Különösen a háttérrel adó és az épületet keretező faállomány telepítése javasolt. Változatos magasságú sövényekkel válasszuk le az egyes kerthasználati tereket. Az épületek elé ültetett magas örökzöldek takarják a házat, télen elzárják az értékes napfényt, növelik a fűtésszámlát, a lombhullatók télen beeresztik a fényt, nyáron védenek a tűző naptól. Az előkertben az alacsony örökzöldekből kialakított sövények viszont jól kapcsolják az épületet az utcaképhez.

Illeszkedjünk az épület stílusához, színvilágához. A merész épületszínek esetében óvatosan bánjunk a növények színválasztásával. A különleges színű és formájú növények a kert fűszerei, mértékkel használjuk őket! A keskeny előkertben illeszkedjünk a szűk térhez és a nyílászárók elhelyezkedéséhez. Keskeny, oszlopos növényeket alkalmazhatunk, amelyek hangsúlyozzák az épület függőleges vonalait. Az átalakuló, új településrészben ahogy az építészeti megoldásokban, úgy a növényválasztásban is nagy szabadsággal rendelkezünk. Javasolt megidézni a környező táj és a korábbi tájhasználat növényeit. Kerüljük az agresszív ún. inváziós fajokat (tapadó vadszőlő, zöld juhar stb.), ezek kordában tartása nagy nehézségekbe ütközik.

TORNÁCOK

A népi építészet egyik jellegzetes eleme az oldalsó oszlopos tornác. Ékes példái Tolcsván is jól megfigyelhetők. Ezek az átmeneti – „külsőbelső” terek készülhetnek az épület anyagából, de akár fából is, mint azt a tájház is jól példázza. A tornác kialakítására, elhelyezkedésére is számos, részleteiben eltérő megoldás lehetséges. Az arányos, tornácos épületek sora karakteres utcaképet mutat, mely erősíti a település egységes arculatát és identitását. Új épület tornáckialakításával és újszerű átgondolásával tovább vihetjük e hagyományt új otthonunkba. A tornác nem csupán szép, hasznos is, nyáron kizárja a napfényt, télen pedig beengedi.

AJTÓK, ABLAKOK

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt épület tömeggel így nyitunk a külvilág felé, ezért nem mindegy, milyen módon tesszük ezt. A három megkülönböztetett településkarakter nyílászáróiban is eltérő képet mutat, mely sajátosság megőrzése a mi feladatunk is. A hagyományos nyíláskialakítás a történeti településrészen jól megfigyelhető: kétszárnyú, jellegzetesen két vagy három osztatú utcai homlokzaton szimmetrikus kialakítással hosszanti kialakítású, keskenyebbnek tűnő ablakokat figyelhetünk meg. Új ház építésekor érdemes körüljárni a környéket, és ihletet meríteni, hogy az otthonunk minél jobban bele tudjon simulni környezetébe, ezzel is gazdagítva az utcaképet.

A homlokzat kialakításakor törekedni kell a hagyományos arányok megtartására, a kellemes arányú ablakok megfelelő kiosztására. Kerülendő az utca felé a garázskapuval fordulni, javasolt inkább a garázsokba oldalról, a telken belül behajtani. Ha ezt a telek szélessége nem engedi meg, akkor a tömegalakítást érdemes úgy kivitelezni, hogy ne a garázskapu kapja a fő hangsúlyt a homlokzaton. Természetes anyaghasználattal - a kő, téglá, vakolt felületek, faburkolat - enyhíthetünk az erőteljes ipari megjelenésen. A magastető héjalása - beleértve az ereszcseréjét is - az égetett agyag sötétebb, vagy világosabb árnyalata színében égetett cserép, vagy ahhoz hasonló színű betoncserép lehet. Alacsonyabb hajlásszögű tető tömegét nem fényes - szürke, téglaszínű - bádoglemezzel, vagy passzív zöldtetővel fedetten kell kialakítani úgy, hogy a peremszerkezetek vízszintesek legyenek.

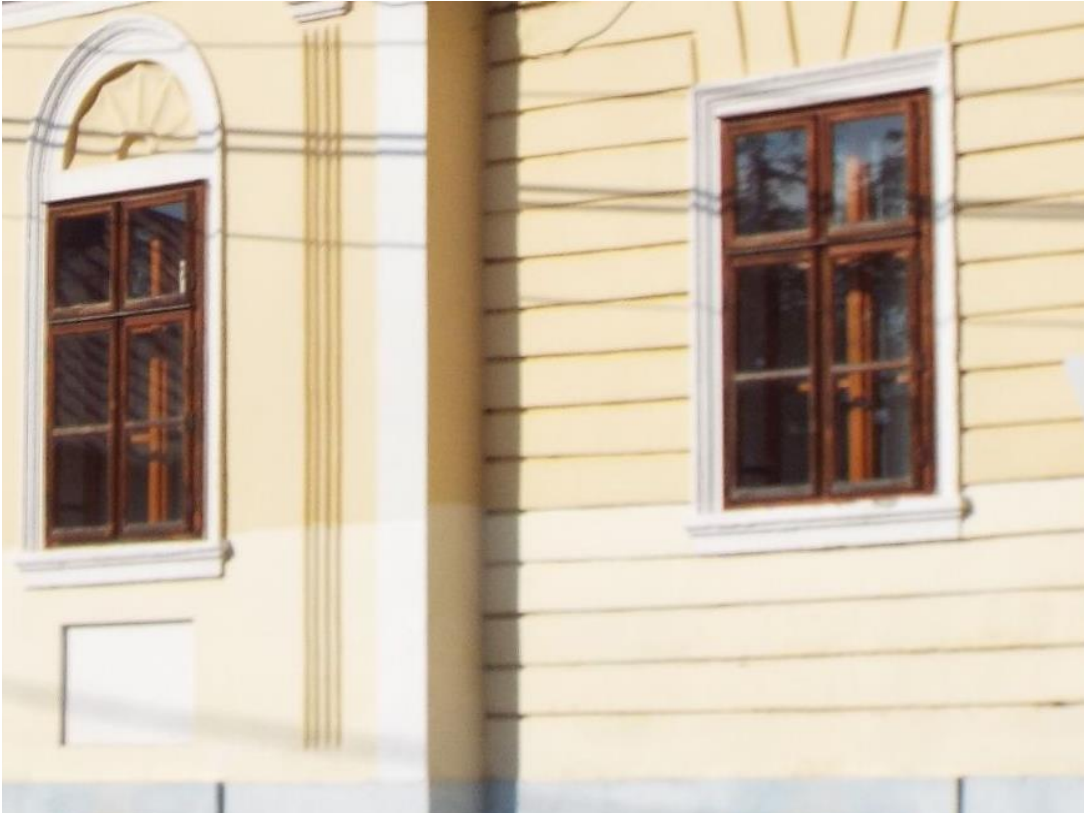

HOMLOKZATKÉPZÉS

Az épületeink burkolása, vakolatának színezése, megmunkálása mindig is kedvelt eszköz volt épületeinken. Használjuk bátran, de figyeljünk a végső összképre! A túldíszített, túlszínezett épület hamar elveszíti érdekességét, és utána inkább zavaróan hat a nyugodt, tiszta településképben. A jól megválasztott burkolat - mint például a természetes kőburkolatt - nem csak a hangulatot, hanem az épület védelmét is szolgálja. Tolcsván több helyütt fellelhető a népi építészetre jellemző díszített oromzat. A barna színű fa felületek a visszafogott színű falfestéssel és gipsz díszekkel esztétikus megjelenést kölcsönöznek az épületnek.

RÉSZLETEK

A homlokzatszerkesztés, és a természetes anyaghasználat kiemelendő. A kőburkolat és a vakolt falfelületek egymást váltva izgalmas homlokzati felületeket hoznak létre. A ház kőburkolata a kerítés anyagában is vissza köszön. A vízszintes kősávokat az alacsony, nyírott sövény tovább hangsúlyozza.

Az egyszerű tömeg vakolt felületét bontja meg a sarkon felfutó kőburkolat. A nyílászárók be- és kiugratása mozgalmassá teszi a homlokzatot. A természetes anyaghasználat és az egymással harmonizáló, visszafogott színek a kerítésen is visszaköszönek. Az épület jó példája azoknak az építészeti eszközöknek, melyekkel a homlokzat

arányai, a tömeg nagysága befolyásolható.

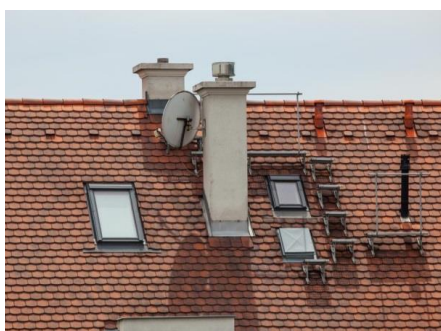
A modern, különleges középületek fontos hangulatteremtő elemei településünknek, jelzik, hogy lakói haladnak a korrallal, szeretik és használják az újdonságokat, támogatják a megújuló generációk helyben maradását. A hagyományos és a modern ilyen együttélése teszi a falut élő és élhető településsé minden lakója számára.

A téglák alkalmazásával hangulatot idézünk, időtálló anyagot használunk, és nem csak az épület homlokzataként mutató, hanem kerítésként alkalmazva, kovácsoltvas elemekkel elegyítve harmonikus képet ad az utcán sétálóknak. A hagyományos téglák modern anyagokkal való együttélésére sok szép példát láthatunk.

Az egyszerű, de igényes, jól kitalált, szépen megépített részletek gazdagítják épületeinket, büszkévé tesznek minket. Egy-egy burkolat, eresz, tetőcsatlakozás, párkány részlet ilyen minőségben elkészítve díszítőelemként is működik, további, öncélú díszítés már nem kívánkozik az épületre.

A súlyos, igazán anyagszerű hatást keltő kő burkolatot nagyszerűen ki lehet könnyíteni faburkolat együttes használatával. Érdekes plasztikai hatás érhető el a szerkezet síkváltásaival, melyre a faburkolat alkalmas. Az egyszerű lelambériázott, strukturálatlan felületek ugyanakkor unalmasak, végső esetben silánynak is hathatnak.

KÉMÉNYEK

A kémény gyakran elhanyagolt, ám nagyon fontos eleme az épületnek. A ház fölött magasodó kéménypillér megkoronázza az épületet. A gyakorlati szempontokon túl a ház szép aránya is megkívánja a kémény méretet, kialakításának igényességét. A változatos kéményfejezetek készülhetnek téglából, de lehetnek vakoltak vagy fehérre meszeltek. Új kémény építéskor ügyeljünk arra, hogy a keresztmetszete megfelelő legyen, és a fejezeteknél kerüljük az előre gyártott műkö elemeket. Egy rosszul elhelyezett kicsi kémény aránytalansága az amúgy szépen kialakított vagy helyreállított házakat tönkretetheti.

KLÍMABERENDEZÉS

A klímaváltozás, légköri felmelegedés következtében nagyon megnövekedett a klímaberendezések iránti igény. A klímaberendezés kültéri egységeit ne az utcai homlokzaton helyezjük el! Keressünk számukra kevésbé hangsúlyos, takart és védett helyet: padlástérbe, félreeső eresz alatt a homlokzaton, az épület melletti terepre telepítve (növényzettel takarva), oldalkertben

NAPKOLLEKTOR, NAPELEM

Hazánkban egyre több, a tetőre rögzítő elemekkel felszerelt napkollektor, napelem berendezésekkel találkozunk. Ezeket az utcakép védelmében az utcafronttól a lehető legtávolabb, lehetőleg a hátsókerti tetőfelületen javasolt elhelyezni. Célszerű azokat egy tömbben tartani, a lépcsőzés és az ugráló vonalvezetés nem szerencsés, mert megbontja a tető egységes, nyugodt látványát, és rendetlen hatást kelt. Elhelyezésük csak a tetősíkban kívánatos. Védett utcakép, vagy homlokzat esetén, vagy ha a déli tájolással a fentiek nem egyeztethetők össze, meggondolandó a kertben, támfalra, vagy a kerítésre való telepítésük. Lapos tetőn csak az attika fal takarásában helyezjük el az elemeket.

A trafók, elektromos-, távközlési vezetékek, azok tartói jelentős esztétikai szennyeződést jelentenek a Hegyaljai településeken. A trafók épületekbe helyezése és a vezetékek kiváltása, földkábelekbe történő helyezése fontos feladat.

6

MAI PÉLDÁK

Tokaj-Hegyalja világörökségileg védett területén elsődleges feladat a meglévő építészeti értékek védelme, revitalizációja. A példaként hozott épületek szép példái az újrahasznosításnak, a karakter megőrzésének. Fontos az építési szándék esetén a meglévő épület hasznosítási lehetőségeit megvizsgálni és lehetőleg a helyreállítás mellett dönteni. A mai igények kielégítésén túl fontos cél legyen a hiteles és építészeti minőségében magasfokú helyreállítás. A régi épületek funkcionális rendszereiben rugalmasan alkalmazkodni tudnak a mai igényekhez. A helyreállítás eredményeként az utcánk értékei megnő, szebb környezet alakul ki

A Desseffy kastélyban a Helia-D Herba-Kastély Gyógynövény- és Szépségközpont lett kialakítva a Tokaji Borvidék szívében. A helyreállítás a világörökségi környezetben hitelesen és igényes kialakítással lett helyreállítva. A Kurucz kastélyt az ORÉMUS Kft igényesen, jó funkcióval állította helyre.

A családi borászat egyszerű eszközökkel oromfalas kialakítással készült. Az épület egyszerű szerkesztési módjához hasonló igényességgel készült a kerítés. Az érlelő tartályokat épületbe kell elhelyezni ügyelve arra, hogy a világörökségi területhez méltó együttes jöjjön léter.

A műemléki környezetbe illesztett új irodaház alkalmazkodik a környezeti adottságokhoz. Egyszerű eszközökkel, téglalábazattal, vakolt homlokzattal és hódfarkú cserépfedéssel, a színek és formák finom harmóniáit teremti meg.

A lejtős terepre telepített épület szép példája a családi ház, ahol a terasz természetes kőburkolata a lábazon folytatódik. Fölötte a vakolt felületek és a cseréptető játéka valamint a faburkolatú zárt loggia játéka érdemel figyelmet. A családi házak építése során egyre többször találkozunk kandalló kialakításával, melynek igényesen megfogalmazott robusztusabb kéménye izgalmassá teszi az

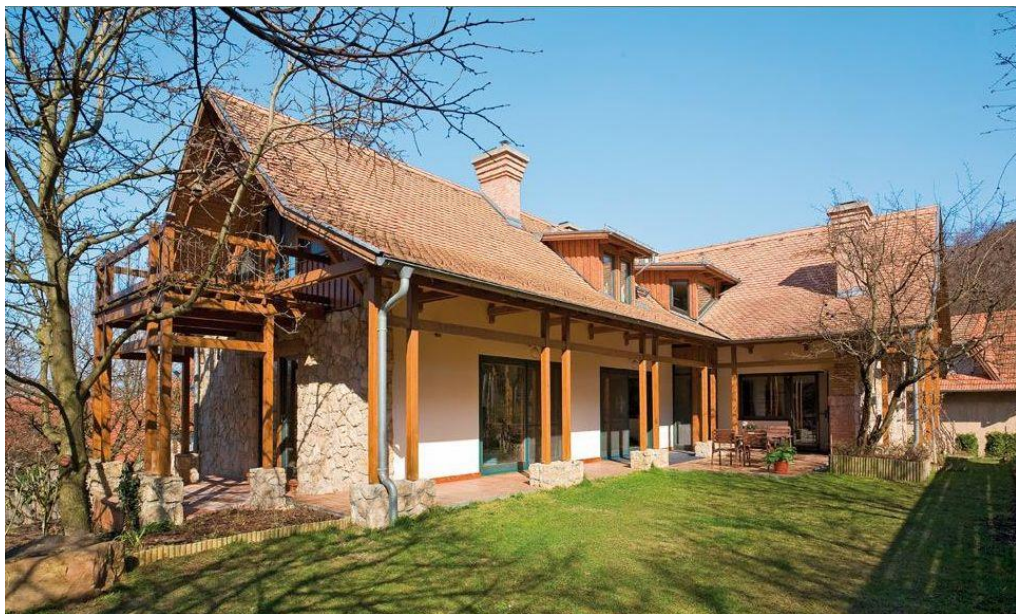

Sík, illetve kis lejtésű területen is lehetőség van a természetes anyagok igényes kombinálására. A kőlábazat, a vakolt felületek és a cserépfedés harmóniáját tovább gazdagítják a faburkolatok, faburkolatú zárt erkély és a tetőtéri ablakok. A hajlított ház könyökében elhelyezett hengeres tömegű, kupolás tetőtéri terasz harmonikusan illeszkedik az épület fő tömegébe. A tetősíkba elhelyezett vízmelegítő kollektor az udvari szárnyon nem zavarja az épület esztétikáját.

Széles telkek esetén a lakóépület kaphat hajlítottház jellegű kialakítást, amely az utca felé zártabb tömeggel, míg a kert felé nyitottabb, pihenő teraszokkal tagoltan jelenhet meg. Lejtős terep esetén az anyagok (kő lábazat, vakolt felület, fa tagozatok, gerendák, korlátok) tagolásával is elősegíthetjük a harmonikus homlokzat kialakítását, amit a zsalugátterek, az igényesen megfogalmazott kémények tovább finomíthatnak. A természetes anyagok használata az igényesen megfogalmazott kertben folytatódik.

A képen lévő hajlítottház, természetes faanyagok felhasználásával mutatja be a tornác mai, modern eszközökkel történő alkalmazását, a kerthez szervesen történő kapcsolatát. Az erkély kialakítása, a kőburkolat és a vakolt felület kombinációja valamint a meglévő fa harmonikus összhangja jó példája annak, hogy az épületet nem szabad a környezetétől függetlenül tervezni, kialakítani. A tető felépítményei, a cserépfedés a tetőablak és a kémények gazdagítják ezt az összhangot.

UTCÁK, TEREK

A település arculatát nagyban befolyásolja a közterek állapota, melyek gondozása közérdek. Ehhez mindenki hozzáteheti a magáét, ha gondozza az előkertjét, kaszálja a gyepet a portája előtt, virágot, fát ültet. Egy szép előkert és a gondozott közterület emeli a ház fényét is, ahová öröm hazatérni. Ahol szűkebb hely marad a növénytelepítésre, ott egy-egy karakteres, jó tűrőképességű évelő vagy cserje használatával lehet szép utcaképet elérni. Kerüljük az összevissza nyírt, hiányos sövények, a tuják és egyéb tűlevelű örökzöldek alkalmazását! A növények, és a városvezetés által telepített fasorok azonban nem csak a kellemes vizuális élmény miatt érdekesek számunkra: telepítésükkel jelentősen csökkenthető a por és a felmelegedő falakból és aszfaltból származó igen jelentős hőterhelés. A növények vonzzák a madarakat, így kevesebb kártevővel kell számolnunk. A gyümölcsfasorok pedig finom csemegét kínálnak az iskolából hazatérő csemetéinknek. Ahol az utakat, utcákat szélesebb zöldsáv kíséri, lehetőség van egységes fasorok kialakítására. A növényválasztásnál figyelembe kell venni a termőhelyi viszonyokat, a felsővezetékek helyzetét. Válasszunk olyan fajt, ami karaktert ad a településrésznek (pl. gyümölcsfa: szilva, cseresznye, dió; berkenyék, juharok, hárs stb).

A közterületi burkolatoknál részesítsük előnyben a természetes, újrarakható, szükség esetén vízáteresztő és jól karbantartható anyagokat. Kerüljük a rikító színeket és mintázatokat, melyek hamar idejétmúlttá válnak. Egy szépen öregedő, természetes (vagy természetes kőszórású) burkolat sosem megy ki a divatból, és hozzájárul a település egyedi hangulatához. A nyílt árkok fontos településképi elemek, ne hagyjuk gondozatlanul! Az árkokat átszelő gépkocsi behajtók és hidak egységes kialakítása hozzájárul az egységes, esztétikus faluképhez! Használjuk a helyi építőköveket!

Egy település arculatához hozzátartoznak az egységes információs táblák és a finom formálású, időtálló, lehetőleg azonos RAL színkód alapján készült utcabútorok (padok, kandeláberek, buszmegállók, pollerek, kandeláberek), melyeket egy gondos főépítési terv birtokában, helyben is el lehet készíteni. Az információs táblákon alkalmazzunk egymással harmonizáló színeket, és vonjuk be az addig külön táblaerdőt képező magán hirdetéseket is. A közterek burkolati- és zöldfelületi kialakításának tervezését bízunk szakemberre (főépítésre és kert-és tájépítő mérnökre). A harmónia kulcsa az átgondolt koncepcióban rejlik, melyhez hozzájárul a helyi építőkövek és egységes utcabútorok használata.

Egy település fontos elemei a vízfolyások. Tolcsván ilyen vízfolyás a Tolcsva patak, amely hangulatos zöldfelületi elemként alakítható ki. A medrek mérnökbilógiai kialakításával növelhetjük a természetközelség érzetét, az egységes hidak építésével és a patakpartra jellemző fafajok, cserjék alkalmazásával szép zöldfelületi sávokat alakíthatunk ki

Építészeti minőséget kell, hogy tükrözzenek az olyan kisebb építmények is, mint a biciklitárolók, buszmegállók, sütőgetők stb. Lehetőleg kerüljük a településképhez sokszor nem illeszkedő katalógusok egyen kínálatát. A főépítész bevonásával egyedi, a helyi arculathoz színében, anyagában és léptékében illeszkedő, időtálló, könnyen megépíthető és felújítható szerkezetekben gondolkodjunk. Ne feledkezzünk meg a környezet rendezéséről sem. Ez utóbbi esetében nem érdemes félmegoldásokban gondolkodni: egy, az optimálisnál gyérebb növénykiültetés, a járda szegélykövének hiánya, vagy a gyomokkal teli, nem gondozott és nem locsolt közterület nagyban lerontja az összképet. A jó ötlet pedig nem feltétlenül drága ötlet.

A LoNNe (Loss of the Night Network, „Az égbolt elvesztése” kutatói hálózat) ajánlásait alapul véve.

- El kell kerülni az 500 nanométernél rövidebb hullámhosszúságú, hideg fehér fényű világítást,
- A világítóttestek ernyőzése olyan legyen, hogy a fényt oda irányítsa, ahol arra szükség van.
- Az utcákat egyenletesen, és amennyire csak lehet alacsony intenzitással világítsuk meg.
- Igazítsák a kültéri világítást a tényleges használat idejéhez. ha nincs arra közvetlen szükség.

A Kossuth utca és a Szabadság tér átmenő forgalomból történő kizárása, a forgalomnak a Dózsa György utcára történő átkerülése megteremti a feltételeit a tér és az utca díszburkolásának, kertépítészeti kialakításának.

Az Arany János utca újonnan épített házainak hangulatát a támfalak és az előkertbe telepített növényzet teszi hangulatossá.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

Az utcaképhez a hirdetőtáblák, reklámfelületek, cégérek is ugyanúgy hozzátartoznak, mint az épületek vagy a növényzet. Elsősorban a figyelemfelkeltés a cél, és nem a járókelők rosszallásának kiváltása. A hirdetés lényege a tájékoztatás, amelyet utcaképbe illően lehet megtenni.

Tolcsva történeti településrész területén reklámhordozó nem helyezhető el. Cégér, cégtábla elhelyezésekor elengedhetetlen, hogy az alkalmazkodjon az épület jellemzőihez, anyaghasználatához. A település egyéb területein csak a szabályozás szerinti reklámhordozó helyezhető el, itt szintén elengedhetetlen a megfelelő anyaghasználat.

A tájképvédelmi jelentőségű területeken reklámhordozók elhelyezése nem javasolt. Újabb felszíni infrastruktúrahálózatok elhelyezése nem javasolt, a meglévők jó karban tartása elengedő és szükséges.

TOLCSVA

RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉG, VÉDETT TERÜLETEK

TOKAJ-HEGYALJAI TÖRTÉNELMI BORVIDÉK

védetség jogi jellege: műemlék-történeti táj - Azonosító: 11575 [18739]

világörökség-

Azonosító: [30481]

BELTERÜLET (HRSZ.) 1- 22, 23/1, 23/4-9, 24- 26, 27/1, 27/3, 27/4, 28/2, 29, 30, 31/2-4, 31/6, 31/8-9, 32-37, 38/1-4, 39- 42, 43/1-2, 44- 51, 52/1-2, 53- 56, 57/1, 58- 72, 73/1-2, 74, 75- 81, 82/1-2, 83- 86, 87/1-2, 87/5-19, 88- 95, 96/1-2, 97- 105, 106/1-2, 107- 141, 142/1, 143, 145, 146, 147/1-5, 148- 152, 153/3-25, 153/27-29, 154- 156, 157/1-3, 158, 160- 169, 171- 274, 275/1-2, 276- 298, 299/1-2, 300- 324, 325/1-2, 326/1-2, 327- 335, 336/1-2, 337/1, 338, 339/2, 340, 341, 342/2, 343, 344/1-2, 345- 348, 349/1, 350-353, 354/1-3, 355-360, 362/1-2, 363- 373, 374/1-2, 375, 376/1-2, 377-, 405, 406/1-2, 407- 409, 410/1-2, 411-413, 414/1-2, 416- 422, 423/1-2, 424- 483, 484/1-2, 486, 487/1-2, 488- 534, 535/1-3, 536- 547, 548/1-2, 549-562, 563/1-2, 564-614, 619/1-2, 620/1-4, 621-630, 631/1-3, 632- 640, 641/1-2, 642, 643/1-2, 644-651, 652/1-2, 653-657, 658/1-2, 659- 661, 662/1, 662/3-19, 663- 693, 694/2-7, 695-757, 758/1-2, 759- 777, 778/1-2, 779-860, 863-882, 883/1-2, 884- 891, 892/1-2, 893- 933, 934/1, 935-955,

KÜLTERÜLET (HRSZ.) 02, 03, 04/1, 04/-8, 05/6-8, 05/10-14, 05/16-23, 05/-30, 06/2-4, 08/2-31, 09/1, 09/2-6, 010/2-151, 011, 012, 013/1- 014- 019, 020/2, 020/4, 020/6-10, 020/12-18, 021/1-57, 022/1-129, 023/1-8, 024/1-26, 025/1-64, 026/2-7, 026/9-11, 028/2-70, 030, 031/2, 031/6, 031/8, 031/10-70, 031/72-76, 031/85-99, 032, 033, 034/1-2, 035, 036/1-13, 037/2, 037/4-7, 038, 039/1, 039/3-6, 039/8-9, 040- 043, 044/1-2, 045/2-4, 046- 049, 050/1, 050/3-4, 051, 052, 053/2-6, 053/8-10, 054/1-2, 055, 056/1-6, 056/8, 056/9-153, 057, 058, 059/2, 059/4-8, 059/10-133, 060, 061, 062/3-7, 063, 064/1-3, 065, 066, 068, 069/1-2, 070/1-3, 071, 072, 073/1-3, 075/2-6, 075/8, 075/11, 075/14-70, 076/2-13, 076/15, 076/18, 076/20, 076/22, 076/24-25, 076/28-78, 081, 083/2-7, 084, 085,

ZÁRTKERT (HRSZ.) 1101- 1274, 1275/1-2, 1276- 1313, 1314/2-7, 1315- 1339, 1340/1-2, 1341-1521, 1522/1-2, 1523-1527, 1528/1-2, 1529-1537, 1538/1-4, 1539- 1558, 1559/1-2, 1560-1589, 1590/1-2, 1591-1634, 1635/1-2, 1636- 1644, 1645/1-5, 1646/1-2, 1647- 1659, 1660/1-3, 1661-1663, 1664/1-2, 1665-1702, 1703/1-36, 1706- 1711, 1712/1-2, 1713/1-6, 1714- 1720, 1752, 1761- 1766, 1767/1-2, 1768- 1777, 1778/1-2, 1779- 1787, 1791- 1793, 1836, 1837- 1861, 2001-2030, 2031/1-2, 2032-2049, 2050/1-2, 2051-2085, 2201-2239, 2301/1-2, 2302- 2312, 2313/1-3, 2314-2325, 2401, 2402, 2404/1-4, 2405-2431, 2432/1-3, 2435-2440, 2447-452, 2462-2473, 2474/1-2, 2475-2479, 2481-2488, 2489/1-2, 2490- 2494, 2496/1-7, 2497, 2501, 2502/1-2, 2503- 2507, 2508/1-3, 2509, 2513, 2514/1-2, 2515, 2517-2519, 2520/1-2, 2521-2547, 2548/1-2, 2549, 2550/1-3, 2551/1-2, 2552- 2557, 2558/1-2, 2701- 2709, 2710/1-2, 2711-714, 2716-2738, 2801, 2802, 2901-2917, 3001-3007, 3008/1-2, 3009-3035, 3036/1-2, 3037-3045, 3046/1-2, 3047- 3389, 3390/1-2, 3391-3414, 3415/1-3, 3415/5-16, 3416/1-3, 3417-3462, 3463/1-4, 3464-3516, 3517/1-2, 3518, 3519/1-2, 3520, 3521/1-2, 3522-3527, 3528/1-4, 3529- 3533, 3534/1-2, 3536- 3554, 3555/1-3, 3556-3574, 3575/1-2, 3576-3585, 3586/1, 3586/3-7, 3592/1-2, 3600- 3607, 3608/1-2, 3609, 3613, 3624-3632, 3633/1-6, 3634/1-2, 3635-3642, 3643/1-2, 3644-3651.

EGYEDI VÉDETSÉGŰ ÉPÜLETEK

683.sorsz. 1372 Törzsszám 3934	Bajcsy-Zs. u. (383.Hrsz.)	R.k. templom
684. sorsz. 9103 Törzsszám 3934	Bajcsy-Zs. u.45. (38 Hrsz.)	v. Kurucz-kastély
685. sorsz. 1374 Törzsszám 3934	Kossuth u. 37.(371.Hrsz.)	v. Szirmay-kastély
686. sorsz. 1375 Törzsszám 3934	Kossuth u. 55.(388.Hrsz.)	Vendégház és bormúzeum, „Királyudvar”
687 sorsz. 6681 Törzsszám 3934	Kossuth u. .	A „Királyudvar” m.k.
688 sorsz. 1376 Törzsszám 3934	Szt. Imre u. 4. (619/1. Hrsz.)	v. Dessewfy-kastély
689 sorsz. 9108 Törzsszám 3934	Kincsem dűlő (025 Hrsz.)	Waldbott-borház

TOLCSVA EGYEDI TÁJÉRTÉK		
Név	Pontos helyszín	Főbb jellemzők
Tűzoltó torony	Szabadság tér	1880-as években épült torony zömök, alacsony, négyszögletes alaprajzú, 2 szintes épület. Az emelet nyolcszög alaprajzú. Az épületet középpontból a négy oldal felé futó összetett nyeregtető zárja, aminek csúcsán található a tűzvigyázó kilátópont, amelyet kovácsolt vas korlát vesz körül. A bejárat mellett kis emléktábla hirdeti az egyesület fennállásának 100. évfordulóját.
Tilalmas fürdő	Az Elő-hegy és a Kopaszka dűlő közötti völgyben, a belterülettől 700 méterre keletre	Egy 1794-ben Tolcsva határában már kőszvénnyel gyógyító fürdő működött a Tilalmas-fürdő helyén. A 19. század második felétől a kedvelt közfürdőként üzemelt. Szirmay Ádámnénak kocsmája volt itt. A 8 kádas fürdőépület, a különleges, ipartörténeti jelentőségű melegítő berendezés, a fürdő mellé épített különálló nagy táncterem mára teljesen elpusztult, elhagyatott.
Nagykő	A Nagy-kő-oldal dűlő, a Bába-kúttól 350 m..	A Nagy-kő-oldal DK felé lejtő oldalán kiemelkedő rövid gerinc csúcsán álló vulkanikus sziklaalakzat.
Dessewffy-kastély	Szent Imre u. 4.	Bónis Ferenc 1659-ben építtette. Bónis Ferencet 1671-ben a Wesselényi-féle mozgalomban való részvétele miatt kivégezték, özvegye Uzfalussy Uz Istvánhoz, majd Semsey Györgyhez ment férjhez, így a XVIII. század elejétől a Semsey családé volt. 1711-ben Szirmay István, a Rákóczi család bizalmasa, unokaöccsére, Szirmay Andrásra hagyta. A XIX. században került a Dessewffy család tulajdonába, akik saját igényeik szerint alakíttatták át.
I. világháborús emlékmű	Szabadság tér.	Négyszögletes terméskő alapon kocka alakú elem áll, amelynek első oldalán A HAZÁÉRT felirat olvasható, bebérkoszorú alakú mintával körülveve. Az emlékmű felső része egy obeliszk, melynek tetején párkány fut körbe, legfelül a Szent Koronára emlékeztető, fémből készült korona található. Az oszlop első oldalán az elhunytak neve oldalain hegyükre állított kard motívumok láthatók.
Klapka György utcai hagyományos lakóház	Klapka György u. 33.	Csonkakontyolt, lemezborításos nyeregtetővel fedett lakóház. Oromzata deszkázott. Az utcafronti homlokzaton az ablakok körül vakolatkeret, az oromzat alatt lépcsőzetes párkány található. Az ablak mellett pilaszteres vakolatdísz. A ház oldalán, az eresz alján fűrészelt fa díszítősor húzódik.
Táncsics utcai lakóház	Táncsics u. 19.	Vályog lakóház és istálló. A lakóház nyeregtetős, héjazata lemez, az istálló cserép borítású. Az utcafronti homlokzat fűrészelt deszka oromzattal.
Ős Kaján Étterem lakóház	Kossuth u. 14-16. Kossuth u. 1.	A terméskő épületet a francia tulajdonos újította fel, éttermet alakított ki benne. Az épületek rusztikus stílusát kívül, belül meghagyták, az utcafronton lévő faragott fa keretes ablakok körül stukkó díszek kerültek elhelyezésre, melyek jellegzetes motívuma a szigorú tekintetű emberi arc. A kb. 150 nm alapterületű, nyeregtetős, terméskő épület és a mellette álló melléképület, valamint a kőkerítés egyedi megjelenésű. A főépület utcafronti homlokzata terméskő, az Ős Kaján Étteremmel megegyező díszítéseket visel.
Kincsem-borház	A Kincsem dűlő tetején, 025/8 HRSZ	A XIX. század derekán épült kétszintes klasszicista épület, melynek fő homlokzatát négy dór oszlopos timpanonos portikusz díszíti.
Görög katolikus templom	Táncsics u. 44.	1745-ben alapították a lelkeszséget. E vallási közösséghez tartoztak a nevezetes görög Constantin család, tagjai, akik az egyház vezetésében fontos szerepet játszottak.
Bacchus szobor	Petőfi utca.	A bor római istenét ábrázoló faragott fa szobor Sárossy Tibor szobrászművész alkotása. A szobor talapzatán kis tábla, melyen a következő áll: Tolcsva-Erdőhorváti/ Hegyközség/ Állítva/ 2001.
Világörökségi pincesor	Ady Endre utca.	A pincék a 827777/329777-827687/329977-827930/330024 sarokponti koordinátákkal lehatárolható háromszög területén helyezkednek el. Az eredetileg kisebb családi pincéket a 19. század végén, 20. század elején vágták egybe. A tufába vágott pincejáratok a 13. és a 17. századból. Megtalálható bennük a borhoz kötődő építészetnek a tokaji borvidékre jellemző valamennyi eleme. A tiszta levegőt a léleklyukak biztosítják. A pincék viszonylag sűrűn állnak egymás mellett, támfalaik sok helyen teljesen egybeolvadnak.
Bába-kút	Az Elő-hegy dűlő keleti oldalán található völgy főnél.	A forrást egymásra rakott terméskövekből, kötőanyag használata nélkül rakták. A tetejét nagy lapos kő fedi.

Bormúzeum és Borászati Kultúra háza	Kossuth u. 32.	A Tolcsvai Bormúzeum Hegyalja legjelentősebb borászati bemutatóhelye. Láthatók itt 17. századi zerszámok, a XIX. század elején készült prések, regéci üvegpalackok, egy palack 17. század végi tokaji aszú és az 1904-20 közötti muzeális borok készlete. Tokaj-Hegyalja egyik legrégebbi és legnevesebb pincéje négy pincéből áll. A fő ág a Constantin, a másik az Adriányi, a kettőt összekötő ág a felső Rákóczi pince, de az Adriányi pincével összeköttetésben áll a Liebmann pince is. A Constantin pince nevét a XVI. században Macedóniából Magyarországra települt gazdag görög kereskedő családról kapta, melynek leszármazottai sokat tettek Tolcsva virágzó borászatáért. A pince közel 1000 fm, kivájt pince, melyben több ezer palack muzeális bort tárolnak, valamint 999 db. fahordóban érik, fejlődik az úgynevezett muzeálisnak jelölt bor. A pincészetben tárolt borok rendkívül nagy értékkel bírnak. Fellelhető a pincénkben az 1900-as évek elejéről származó termékek, illetve vannak 1906, 1912, 1915, 1920, 1936, 1937, 1940, 1942 stb. évjáratú borok is. A pincében tárolt borok több mint 80 %-a három, négy, öt és hat puttonyos aszúk kategóriájába tartozik. Jelentős készlet van, régi évjáratú aszúszenciákból is.
Királyudvar	Kossuth L. u. 63.	A XVII. század felső-magyarországi építészetének jellegzetes építménye. Az egykori kastélyudvar és kertet övező kőfalból csak kis részek állnak és a régi telekre új lakó- és gazdasági épületek kerültek az elmúlt több mint fél évszázadban. Építési ideje nem ismert, de a Rákóczi család már a XVII. század második évtizedétől Tolcsva birtokosa volt. A fennmaradt gazdasági feljegyzések szerint feltehetően a kassai, eperjesi vagy lőcsei mesterek építették. A műemlék helyreállítása 1960-ban történt meg.
Kurucz-kastély és környezete	Bajcsy-Zsilinszky u. 45	Részben alapincézett, földszintes, közel négyzetes alaprajzú, cserépfedésű sátozott épület, keleti oldalán timpanonnal lezárt portikusszal. Klasszicista stílusban 1830 körül épülhetett. Fő homlokzatának tengelyében négy korinthuszi oszloppal alátámasztott timpanonos portikusszal hangsúlyozott bejárat díszíti.
Római katolikus templom	Bajcsy-Zsilinszky u.	Gótikus plébánia templom a XIV. században épülhetett. XVIII. századi barokk-kori átépítésű a torony fagalériája és zsindefedésű sisakja is. Belső tereit az ablakokban lévő színes üvegek és a mennyezeten található freskók teszik még különlegesebbé. Több harangja közül a legrégebbi 1655-ből való, amit Wierd György harangöntő mester öntött Eperjesen. A római katolikus egyház 1437-től működik a településen, ekkortól már biztosan temploma is volt. A templom Kisboldogasszony tiszteletére lett szentelve. Nevezetes esemény volt a település és a templom életében, hogy 1806. március 14-15-én itt őrizték a magyar szent koronát.
Szirmay-kastély	Kossuth L. u. 37.	A barokk eredetű, klasszicista stílusú kastélyt 1820 körül Szirmay Ádám építtette. A XIX. század végén báró Waldbott Frigyes eklektikus átalakításokat, bővítéseket hajtott végre az épületen, ami így nyerte el jelenlegi formáját. A környezeti beépítettség ellenére ma is nagyméretű telek, kert veszi körül, ahol még láthatóak az egykori kastélypark idős fái. Számos rendezvénynek ez a park ad otthont és itt található egy a kastélyhoz tartozó, terméskőből épült pince is.
Református templom	Kossuth L. utca.	A tolcsvai református egyházközség 1563-tól működik. Az ellenreformáció idején Báthory Zsófia a katolikus hitre áttérve a templomot átadta, így 1671-1705 között a katolikus hívek használatában volt. A hívek 1714-től egy prészázból átépített oratóriumot használtak. A mai templom csak később, a korábbi templom leégése után, 1864-ben épült.
Római katolikus kápolna	Temető.	Neoromán stílusban épült kápolna. Szürke terméskőből épült. A homlokzati oldalon két támpillér található. A bejárat fából készült díszes faragásokkal. A homlokzat a kápolna nyeregteteje mentén záródik a toronyhoz. A toronyon, a bejárat felett feliratmező található, benne a JÉZUS SZENT SZÍVÉNEK/ 1936 felirat olvasható. A toronyon és a kápolna oldalain egyforma, keskeny, állított téglalap alakú, enyhén csúcsívesen záródó ablakok találhatók. A torony sisakját fémlemez borítja.
Keleti pinceegyüttes	A Kopaszka dűlő. 019/a HRSZ	A település keleti külterületével határosan kilenc pincéből álló együttes. Bejárati homlokzatuk általában helyi terméskőből készült. Ajtajaik ráccsal védettek.
Petőfi utcai pincesor	Petőfi S. utca déli része	A településre bevezető főútvonal mellett, öt pincéből álló pincesor. A pincék bejárata terméskőből rakott. A felszíni szellőzőnyílásokat terméskőből alakították ki. Az egyik pince bejárata felett dátum és monogram: 1905. SM
Arany János utcai pincesor	Arany J. utca, a temető mellett	A 10 pincéből álló együttes az izraelita és a katolikus temetők alatt helyezkedik el. A pincék három egymás alatti sorban helyezkednek el. A pincebejáratok szinte mindegyike terméskőből rakott, a bejáratosokat körülvevő támfal teteje nyeregtető-szerűen záródik. A bejárat többé-kevésbé díszes kovácsoltvas ráccsal zárható.

IMPRESSZUM

TOLCSVA KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZA TA
TOLCSVA honlapcíme: www.tolcsva.hu
TOLCSVA emailcíme: tolcsva@phivtolcsva.hu
TOLCSVA postai címe: 3934 Tolcsva Szabadság tér 16.
Telefon: 47/384 217
Polgármester: Csoma Ernő
polgarmester emailcíme: tolcsva@phivtolcsva.hu
Főpítész: Olajos Csaba
főépítész emailcíme: olajos.csaba@upcmail.hu
SZERKESZTETTE: Olajos Csaba
SZÖVEG: Olajos Csaba
FOTÓ: Olajos Csaba, Civertan
GRAFIKAI TERVEZÉS: Olajos Csaba
Tolcsva, 2017. október

Készült a településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény alapján.

Építészeti útmutató ábrái: LECHNER Tudásközpont Területi, Építészeti és Informatikai Nonprofit Kft.

A kézikönyvben felhasználásra kerültek a :

- A Község honlapján megtalálható szövegrészek a településről,
- Borovszky: Magyarország Vármegyéi és Városai kötet településre vonatkozó fejezetei
- Dr. Pauleczki Ferenc: Tolcsva története
- Wikipédia honlapján megtalálható szövegrészek a település közigazgatási területéről,
- Benkő Ágnes/Wirth Péter: Ami megmaradt 2015
- Magyarszéphegy minta arculati kézikönyv egyes szövegbetétjei,
- MAPIRE Történelmi Térképek Online.